

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

117 986 1986

9430053,9

COBISS ®

mladika

Poština plačana v gotovini - Skupina III/70 - mesečnik - december 1986
Sped. in abb. post. - Gr. III/70 - Periodico mensile - dicembre 1986

L. 2.000

30. LETNIK

1986 - 9

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XXX. - ŠTEVILKA 9

KAZALO

Streli tudi v manjšino . . .	125
Alojz Rebula: Soba 6 . . .	126
Vladimir Kos: Luna s kopreno . . .	127
POD ČRTO . . .	127
Andrej Bratuž: Ob Gregorčičevem jubileju . . .	128
Lojze Breznik: Dnevnik od 1941 do 1943 (7) . . .	129
Jelka Cvelbar: Trst mesto starih . . .	130
Marija Kostnapfel: Pesmi . . .	131
Mogoče ne veste, da... . . .	131
Maks Šah: Pogled v novo šolsko leto . . .	132
Dolores Terseglav: Trije avtoportreti . . .	132
Antena . . .	133
Iz slovenske publicistike . . .	139
M. Šah: Tragedija slovenskega Porabja . . .	140
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (A. Rebula in Tine Debeljak ml.) . . .	141
Ocene: Gledališče in knjige . . .	143
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh . . .	
Priloga: RAST - 33-1986, pripravljala uredniški odbor mladih (str. 129-132)	

Zunanja oprema:
Edvard Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 2.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 15.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — »Mladika« - Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 2.000 Din. Druge države 15 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 20 US dolarjev.

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

CANKAR DANES

Ob obisku predstav Slovenskega stalnega gledališča se krepí prepričanje, da spreminjanje in popravljane gledaliških tekstov še vedno ni sprejemljivo. Lani Babič in letos Jovanovič nista prepričala o utemeljenosti svojega prilagojevanja Cankarja sedanjosti. Dovolj bi jima morali biti režiserski prijemi, če pa hočeta povedati kaj več, ali kaj drugače, naj napišeta novo delo. Tržaška publika takih posegov ne more razumeti in jih tudi v glavnem ni razumela.

R. S.

NADALJEVANKA O PRIMOŽU TRUBARJU

Ob gledanju ljubljanskega televizijskega programa se vzbujajo nezadovoljstvo, da je slovenska kultura z nadaljevanke o Primožu Trubarju znova izgubila priložnost za afirmacijo. Pričakovali smo veliko fresko slovenske preteklosti, deležni pa smo bili neprijetne predstave, iz katere ni zadihala ne slovenska pokrajina, ne slovenska duša, ne slovenska beseda, še manj pa Evropa iz dobe reformacije. (In vendar bi Trubarjevi pridigi v Trstu in Gorici bili tudi mikavni). Slaba akustika in slaba razsvetljava sta še povečali občutek neugodja, ki ga ustvarja statičnost dejanja. Škoda tolikih kvalitetnih sodelavcev.

A. M.

O »FOJBAH«

Ob robu tržaškega posveta zgodovinarjev je prof. Jože Pirjevec izjavil, da je slovensko ljudstvo ob koncu druge

svetovne vojne sprejelo »fojbe« kot dejanje pravičnosti. Vsiljuje se vprašanje, kako je prof. Pirjevec prišel do takega zaključka. Ali ni res nasprotno, da je slovensko ljudstvo ob propadu Italije

Slovenska družina ima na mizi

MLADIKO

sept. 1943 podprlo bežeče italijanske vojake ter mu maščevanje sploh ni prišlo na misel? Ideološko obračunavanje brez pravičnega procesa je isto kot kriminalno dejanje in večina poštenih Slovencev je to tudi tako razumela. Ne gre posploševati pojava, če se je nekaterim zameglil um.

S. P.

LJUBLJANSKO »DELO«

Koroški Slovenci so prvič po propadu habsburške Avstrije dobili svojega poslanca v zveznem parlamentu. V teh trenutkih smo vsi z njimi in se z njimi skupno veselimo, obenem pa ne moremo mimo ozkega stališča, ki ga je do te zmage zavzelo ljubljansko DELO. S svojo strogo razredno ideologijo je ponovno dokazalo, da je še daleč od tega, da bi lahko postalo nosilec resničnih slovenskih nacionalnih interesov.

N. L.

SLIKA NA PLATNICI: Tržaški pisatelj Alojz Rebula in koroški pesnik Gustav Januš v sproščenem pogovoru v Peterlinovi dvorani v Trstu med drugimi koroškimi dnevi na Primorskem.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Marijan Kravos, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Streli tudi v manjšino

Streli iz jugoslovanske brzostrelke na gradeški ribiški čoln, ki je ilegalno ribaril v jugoslovanskih teritorialnih vodah tisto novembrsko sredo, so povzročili odmev, ki je močno presegel Tržaški zaliv in tudi pomen samega incidenta. Pretrgali so nit življenja mladega ribiča, toda ponovno so dvignili neko pregrado, ki se je — sicer mnogo prepočasi — začela pogrezati v kopreno preteklosti in pozabe. Nepremišljeno in usodno dejanje, ki ni v skladu z deklarirano odprto mejo in z dobrimi sosedskimi odnosi ter hudo prekaša prekršek! Streli pač niso nikoli na mestu, če je tarča človek, in v tem se pridružujemo vsem tistim, ki so dogodek obsodili. Gre namreč za spoštovanje človekovega življenja, za dostojanstvo, za vrednoto, ki je ne more zmanjšati nobena tatvina in tudi nobeno izzivnanje. Zaman so v naslednjih dneh prihajali izrazi obžalovanja in opravičevanja, ki niso niti izzveneli tako prepričljivo, saj je bilo med drugim ugotovljeno, da so miličniki na čolnu ravnali po navodilih. Dejstvo je, da se na jugoslovanski strani meje prerado strelja in to ne samo na ribiče, temveč tudi na razne ubežnike, ki bi se radi ilegalno pretihotapili preko meje. Ker gre povečini za romunske državljane, ti streli ne odmevajo ne na eni ne na drugi strani meje ...

Po drugi strani pa je tudi res, da je do incidenta prišlo tudi zaradi sistematičnih prekrškov, ki so se izzivalno ponavljali. Vsaj del krivde pade torej tudi na tistega, ki je postal žrtev incidenta. Zaradi tega moramo tudi pošteno povedati, da — če je bilo na jugoslovanski strani obžalovanje na mestu — je bila reakcija na italijanski strani v nekaterih pogledih in nekaterih krogih vendarle pretirana in histerična. Policije vsega sveta pač delajo napake in tudi italijanska jih je naredila od orožnikov do sil javne varno-

sti. Incidenti so bili in bodo, zato pa je treba na tako odgovorna mesta na meji postavljati odgovorne in trezne ljudi z mirnimi živci. Reakcije na italijanski strani pa so bile prehude in še zlasti v nekaterih organih krajevnih uprav, ki so se dali zavesti, da so sledili odmevom delu javnosti, ki je reagirala predvsem protislovensko, tako da je tragični dogodek prizadel tudi našo manjšino, ki se je naenkrat znašla, če že ne na zatožni klopi, pa vendarle usodno vpletena v zadevo. Kako neprijetno so nas že naslednji dan pozdravili z zidov žaljivi napisi ter dejanja desničarske pobalinske nestrpnosti na škodo jugoslovanskih državljanov na obisku v Trstu. Vzdušje ob meji se je vrnilo v dobo izpred desetih ali dvajsetih let. Zamerimo le lahko goriškim krogom, ki so zaradi incidenta preklicali razstavo »Beseda in knjiga« o Trubarjevem tisku. Na kakšni ravni pa je bilo to sožitje, če so tako naglo pozabili na temeljno dolžnost kulturnikov, da blažilno vplivajo na motnje v odnosih in da s trezno besedo pomirjevalno vplivajo na nasprotstva.

Škoda je tu. Prizadela je odnose med državama, toda prizadela je tudi odnose med tu živječima narodoma na obeh straneh meje. Popravljali jo bodo diplomati in politiki, sklepali bodo nove sporazume in pogodbe, prej ali slej se bodo zadeve uravnale. Želeti bi bilo, da ne bomo večje in hujše posledice spet nosili pripadniki manjšine.

Naša bojazen ni iz trte izvita: reakcije v državnih in političnih krogih so vznemirljive, še bolj pa nas je presenetil nepričakovani in neutemeljeni in naravnost sovražni očitek, ki je prišel iz hrvaških krogov, češ da je slovenska manjšina s svojimi nerealnimi zahtevami kriva za nesoglasja med Italijo in Jugoslavijo. Tega enostavno ne sprejemamo.

SOBA 6

S sabo sem prinesel semle, v ta kot naše človeške Doline, precejšnje brašno. Brez posebne načrtnosti — kaj hočeš načrtovati v bolnici? — sem si dal v kovček Hribarjeve Spomine, Ryanov Arnhemski most, Maritainovo Akcijo in kontemplacijo, Levitskija Zgodovino tajnih policij Sovjetske zveze, Laurentinovo Življenje Katerine Labouré. In še kaj, od česar naj bi me ta slap — zakaj solze Doline tukaj ne odtekajo v strugah, ampak padajo v slapovih — manj pregluševal. S šklepetom termometrov in injekcijskih igel in infuzij ...

A kako naj nekaj potiskane celuloze zdrži konkurenco z nekim drugim brašnom iz živih knjig iz mesa in kosti, s katetrom v spolovilu ali z odtočno cevko iz ledvic?

In tako odlagam eno ali drugo branje in se prepustim pomenku s sobnimi tovariši.

Stirje smo, kadar zaradi prenatalnosti oddelka ne porinejo počez ob posteljah še dve ležišči. Še na tesnejšem so verjetno na sosednem nezgodnem oddelku. Ponesrečence s ceste vozijo tja kakor s fronte.

Sicer pa v tej sobi, ki jo je Nemčija zgradila visoko in svetlo, sprti teče izmenjava med odhajajočimi in prihajajočimi — med že operiranimi, ki z nekakšno otroško srečo v očeh spet oblačijo ljubljene civil, in med bodočimi operiranci, ki prihajajo s plašno vdanostjo v neznano, kolikor ne prihajajo vzdihujoč in tudi preklinjajoč.

Jože, moj levi sosed, pa je prišel tako rekoč plesaje. Ja, plesaje ob vsem, kar nosi v svojem prerešetanem telesu, od ruske krogle v levi rami do bypassa po srčni operaciji, od operacije ledvic do bolečin, za katere zdravniki ne vedo, ali so od kile ali od mehurja.

»Glejte, s kakšnim hudičevim semenjem se pitam dvakrat na dan,« mi je rekel s prisrčno prostodušnostjo in stresel na rjuho sedem raznobarnih tablet.

In potem, z nečim rokomavharskim v ščepcu še črnih brčic: »Tale je za pritisk. Tale za vodo. Tale za razširjanje žil. Tale proti bronhitisu ... Povejte: kaj naj še jemljem, hobke onega Zlatoroga iz pravljice, da bi mi nehalo zvoniti v glavi in me žgati v roke? Tako mi ni več živeti!«

In vendar — kdo v sobi številka šest tako brizga od življenja kakor ta Štajerec? On, ki bi bil moral biti že nekajkrat mrtev med zadnjo

vojno. Pri Gomelu na Ruskem na primer, ko je bil kot vozač lahkega nemškega tanka zajet, pa se je s trideseterico tovarišev prebil skozi gozdove nazaj: morda se mu je Stalinova noč zdela še bolj črna od Hitlerjeve. Potem v Sant-Loju, v Caenu, v Cherbourgju, kjer se je kot vodnik izvidnice dobesedno lovil z Amerikanci. Pa v Angliji bi ga bilo lahko pobralo, med pol-drugetnim ujetništvom ...

Nič — zdrav kot bik se je vrnil v celjsko kotlino, prekrižaril kot nakupovalec živil uso Jugoslavijo, se vrgel na farmsko gojenje kokoši in zajcev, se dokončno zaljubil v jabolčnik, najboljšo pijačo na svetu —

Usoda človeka, pomislim, ko Jože spet sega po DEUTSCH VON A BIS Z, kar je njegovo bralno brašno.

»Zajčkov pa ne bom redil, dokler bo socializem,« pravi.

No, glede malih živali lahko pove svoje tudi moj desni sosed (ta je v postelji sledil celjskemu Hrvatju, krotkemu človečku, ki se mi je zapužno pohvalil, da je sina, edinega sina, pošiljal za obhajilo in birmo k opatu Kolšku). Štajerec iz celjske kotline kakor levi sosed, a drugačno telo, drugačen značaj, drugačna zgodovina. Osemdesetletna gora iz mogočnih kosti, a vsa spodjedena od sladkorne in artroze, pod grožnjo zapirajoče se vode. Pastirček pod Pohorjem, potem rudar, rudarski delovodja, med vojno borec Gubčeve brigade semtertja po Dolenjskem. A z nekim dobrotnim jedrom v sebi, brez vsake politične ihtavosti, ko da se je bojeval kjerkoli.

»Vera, to je lari fari,« celo to mi reče s povsem strpnim naglasom.

A zdaj gre za nekaj drugega: za perutnino.

In gubčeviec Franc mi odkriva čudovito vednost. Na primer da race in celo gosi začnejo čisto po ptičje leteti, če jih preveč izstradaš in postanejo suhe. Ali: da je v puranu kar devet vrst različnega mesa. Ali: da tam po Balkanu molzejo kozo tako, da se mu njeno mleko gnusi...

Ob vero pa je prišel nekako že kot pastirček.

»No, tisti župnik je bil tudi učitelj v vasi, mene je imel rad, za postni čas sem mu nabral polžev, bil je pijanček, nekoč mi je rekel: Tisti tam v Rimu je ravno tak papež kot ti ...«

»Pa res verjamate, da ni prav ničesar nad nami?« vprašam.

»No ja, človek premišlja o marsičem, kadar ponoči ne more spati ... Kaj pomoli ...«

Kadar pride, črn z belim kolarjem, s prav oficirsko redovitostjo, kaplan na večerni obhod, gubčevac leži vznak s svojim velikim telesom in sledi dogajanju z rokami pod glavo, v tolerantnem, morda malce trpečem molčanju.

Bivši tankist, trgovec, kokošar in čebelar pa me skorajda napade:

»Mar drugi za kaplana ne obstajamo?«

Odgovorim, da se vendar duhovnik, pa naj bo še tako ljubezniv, ne more vsiljevati nikomur.

»Nisem Jud, kristjan sem!« pribije rokoma.

Tako se pomenkujemo, med sinjim šviganjem ljubeznivih bolničark.

Kaj pa hočemo, čakajoč na operacijo, ko je vreme nad celjskimi strehami ena sama žalost. Morda pa je tudi ta atmosferska turobnost kri-va, da je na celjskem območju prišlo v enem samem dnevu do petih poskusov samomora ...

Govorimo torej.

Kaj vse se da zvedeti z leve in z desne.

Z leve na primer, da je Jože spomladi 1943 s puško na rami stražil odkopavanje tistih 8.000 poljskih oficirjev, ki jih je dal Stalin pomoriti pri Katynu ...

(»Bori, posajeni na grobišču, so bili že za steklenko debeli,« je navedel v nedvoumen dokaz, kdo je bil avtor pokola. Sicer pa so Sovjeti skušali grobišče uničiti s fosfornimi bombami iz letal ...)

Z desne pa se da zvedeti na primer, kako je Franc, ko je šel s tovarišema na patrolo, od bližu naletel na sovražno patrolo, pa so se medsebojno ignorirali, v eksempl narodne sprave štirideset let vneprej ...

Ležim in poslušam, kakor zleknjen med dvema zgodovinama, a ki še tečeta v isti strugi človeškosti.

Od drugačne struge mi zašumi, ko v sobo pride kakšen predstavnik generacije, ki bi ji moral brati na obrazu nekaj socialističnega humanizma, če ne krščanskega. A glej, ob kaplanovem blagoslovu, spremljanem z nežnim nasmeškom čez celo sobo, se dvigne v prekrizanje celo tista roka, iz vseh tistih kletvic ...

In slap šumi naprej, v šklepetu termometrov in igel.

In ure gredo, v rumenenju brez tam zunaj, morda bolj božje kot kjerkoli.

Celje, oktober 1986

Vladimir Kos

Luna s kopreno

Ta teden vsak večer v megló zavita vesla čez svod v velikonočno smer.

»O, luna, v lesku polnega razcvita,« šepeče veter, »zebe te večer?«

V vodé nebes strmi, skoz noč veslaje.

»Si žalostna?« drhté kamelije se čudijo; mar ne bi pela raje, ko jo uso sončni biseri kraste?

V vodó ji kane solza tiho zlata opolnoči, ko slavček prileti.

Iz češplje v cvetu slavčkova sonata je zanjo; slavček ji z očmi sledi.

Kamelije in slavček z vetrom, čujte!

pod črto - pod črto

NEKAJ VPRAŠANJ MIROSLAVU KOŠUTI

Že lani je ravnatelj SSG Miroslav Košuta v intervjuju za ljubljansko DELO izjavil, da je slovenska gledališka hiša v Trstu podvržena nemogočim pritiskom, letos je ob robu Borštnikovega srečanja v Mariboru dejal: »Če je kakšen oder pod strogo cenzuro, je to tržaški!« Dodal je še kaj drugega, morda tudi kaj takega, kar ni nihče objavil, če si je v diskusiji Drago Jančar upal reči: »Vaše gledališče je v območju nekega drugega totalitarizma, ki vas na enak način cenzurira kot v Sloveniji levi totalitarizem.« Tudi na Cankarjevem simpoziju v Trstu je bil Košuta polemičen, ko je dejal, da čas obveznega slogaštva in enotnih delegacij ni prime-

ren svobodni izbiri repertoarja ali nekaj podobnega.

Polemika se kar ponuja, toda tokrat bi se omejili samo na nekaj vprašanj ravnatelju Miroslavu Košuti, ki v njem cenimo tako umetnika kot dramaturga, čeprav se ne skladamo v celoti z njegovo repertoarno politiko. Vprašujemo ga torej, naj pojasni naši javnosti, katera dela so zaradi cenzure izpadla iz repertoarja SSG in kdaj. Morda bi povedal tudi, kako si zamišlja repertoarne izbire in kriterije upravljanja Slovenskega stalnega gledališča v Italiji, ki bi morala biti skupna ustanova vseh Slovencev v Italiji, tudi zato, ker je finansirana z javnim denarjem.

— n g

IZLOŽBA OSLARIJ

Tokrat so na zatožni klopi podnaslovi v italijanskem filmu Colpire al cuore,

ki ga je oddajala RTV Ljubljana. Samo nekaj cvetk: »Casta diva« je znamenita arija iz opere Norma — v slov. prevodu je postala »krepostna zvezdnica« ... »il più odiato dei miei professori« postane »najbolj butast profesor«. »Sono un bronzo di Riace«, poje nekdo v filmu — po slovensko: »... sem Riacejeva reč« (kakšna neki?) »a parole non ti batte nessuno« postane v tem nečastnem prevodu »z besedami te ne udari nihče«, seveda ne, saj si udarce zasluži samo prevajalec. Lahko pristano nemo na to, da prevajalec ne more znati vsega (nekaj ignorance pa je le v ozadju!), ima pa dolžnost, da dvomi. Vsi njegovi dvomi bi se, v tem primeru, razblinili, če bi bil po telefonu poklical prijatelja ali znanca v Trst.

— n g

ANDREJ BRATUŽ

Ob Gregorčičevem jubileju (po goriški proslavi)

Primorski Slovenci smo vedno radi slavili svoje velike mojstre besede in pesmi, saj so prav oni bili zlasti v najtežjih trenutkih naše polpretekle zgodovine svetli vodniki slovenstva. Pesem in glasba sta našemu človeku od vedno vlivala poleg estetskega užitka tudi moralno oporo na njegovi nelahki poti narodnega obstoja. In ena izmed takih pesmi je nedvomno prav Gregorčičeva, ki je s svojo melodijo in s svojo pevnostjo in obenem lirično bogato vsebino in preprostostjo postala pravo zrcalo slovenskega primorskega človeka.

Letos se spominjamo osemdesetletnice smrti pesnika Simona Gregorčiča (1844-1906), ki jo praznuje ves slovenski kulturni svet. Še posebej to velja za Primorsko, kjer je Gregorčič še danes tudi čustveno gotovo najbolj prisoten in — aktualen. Posebej še s svojo pesmijo o narodu in njegovem trpljenju, o upanju na vstajenje, o naši slovenski biti. Ni naš namen podajati kakih literarno-zgodovinskih oziroma estetskih ocen njegovega dela, saj tega ne potrebuje. Slovenska književnost ga že tako in tako prišteva med svoje zaslužne klasike. Radi pa bi v tem zapisu zabeležili nekaj misli in vtisov o današnjem pomenu tega primorskega Orfeja, zlasti po nadvse uspeli proslavi v goriškem Avditoriju.

Kaj nam pomeni Gregorčič danes? Kakšen je njegov idealni odmev in slovenskem kulturnem, zlasti zamejskem prostoru? Vrednote, ki jih je »goriški slavček« oznanjal in opeval pred dobrimi sto leti, so še danes veljavne in žive. Domoljubje, ljubezen do domačije in sočlovekatrpina, razmišljanje o življenju in človekovi usodi — vse to je prisotno v njegovi poeziji. Gotovo pa zamejskemu slovenskemu človeku najlepše poje njegova narodna domovinska pesem, ljubezen do Soče in planin, upanje v zmago pravice nad krivico. Zato so prav te vrednote v pesnikovem delu vedno najbolj oplajale primorskega človeka in mu vlivale novih moči in sil za življenjski boj.

Gregorčičeva proslava v Gorici je imela ta naboj in ta smoter. Prikazati pesnika v njegovem delu s posebnim ozirom na socialno in narodno poslanico. To naj bi tudi izhajalo iz slavnostnega govora. V njem pa, na žalost, nismo zabeležili tistega resničnega prazničnega vzdušja, ki je bilo lastno celotni proslavi in je zlasti

izhajalo iz glasbenega dela prireditve. Podoba Jefejeja, rešitelja Izraela, je tu v epski glasbeni zborovsko-orkestralni upodobitvi H. Sattnerja in izvedbi zborov in solistov Goriške res našla svoj pravi, avtentični izraz. Tega v govornikovih besedah nismo zasledili, saj je pesnikova osebnost in figura včasih kar zbledela in se razdrobila v nepomembnih oziroma pristranskih potankostih. Goriški Slovenci pa smo vseeno, in to po zaslugi izvajalcev-recitatorjev in še posebej pevcev in glasbenikov začutili pravi in pristen utrip Gregorčičeve poezije in njene aktualne sporočilnosti našemu človeku — danes.

Simon Gregorčič je eminentna pesniška osebnost Primorske. Njegova pesem poje o Soči, o planinskem rajju, o kmečki hiši, o domovini, o delu — z eno besedo, o dejanju in nehanju našega slovenskega človeka posebej na zahodnem koščku naše zemlje. V svojih delih je včasih lirično, včasih epsko zajel utrip in dušo svoje zemlje in svojega časa. Ni čudno, da je v svojih verzih in v svojih pesniških metaforah včasih z močnimi in silnimi toni prikazal in z jasnovidnostjo razkril temne oblake nad našim obzorjem. Sem sodi gotovo tudi temačna vizija ob koncu pesmi Soči z namigom na nezaželen in z ostro alegorijo zavrtnjen prihod z juga. Ti verzi so marsikomu iz večinskega naroda nerazumljivi, ker vidi v njih neko grozečo obsodbo vsakega sožitja in sodelovanja. Zato tudi delno razumljiv, čeprav objektivno neupravičen očitek na račun tega dela goriškega pesnika. Kljub vsemu je to le izraz časa, močne nacionalne napetosti na Goriškem v dobi zadnjih desetletij v prejšnjem stoletju, apokaliptična vizija poeta — z eno besedo, njegov slikovit pesniški svet in izraz! V celoti moremo vsekakor zatrditi, da je Gregorčičeva poslanica tudi danes nam vsem aktualna in da je tudi njegov pogled na narodnostno vprašanje v bistvu zdrav in kvečjemu izraz močne obrambe malega naroda pred pohlepom velikih sosedov.

Morda bi v Gregorčiču zaman iskali nekatere evropske dimenzije, ki so se v slovenski literaturi razprle pred ali za njim. Tudi kozmopolizem v klasičnem smislu je v njem odsoten. Vse to pa ne pomeni, da ne bi bil Gregorčič sin Evrope svojega časa, obenem pa da tudi za današnje stvarnost njegova pesniška vsebina ne bi veljala.

LOJZE BREZNIK:

(7)

DNEVNIK (1941-1943)

20. marca 1941

Kaj naj naredim, da se zveličam? »Hoteti moraš!« mi odgovarja sv. Tomaž Akvinski. Torej volja, ki tolikokrat pozabljam nanjo, ne razum ali čustvo. Po močni volji bom dospel do svojega cilja. Kaj pa je pravzaprav moj cilj? Kakšen naj bo sploh cilj katoličana? Seveda večno življenje. A to je končni cilj. Kaj pa naj storim sedaj v življenju, kakšen svojski cilj naj si tukaj postavim, ki me bo nujno vodil do končnega, do Boga? O tem se sučejo sedaj moje misli. Če namreč hoče človek res kaj napredovati in kam dospeti, si mora postaviti cilj in potem temu cilju posvetiti vse svoje moči. Za sedaj sem si misel o tem cilju takole formuliral: skladje svetosti in učenosti. Če pregledam svoja opravila, mi v glavnem razpadejo ...

23. marca 1941

Premišljam, kaj je Bog, kaj je Kristus, kakšen odnos ima do nas, čemu sploh živim. Vsa ta vprašanja se mi grmadijo v duši. V nekakšno meglo sem zavil. A kljub temu kličem k Tebi, Gospod: Četudi bi hodil v dolini smrtne sence, bom zaupal vate, o Bog!

29. marca 1941

Pišem samo zato, da se nekam izpovem, olajšam. V takšno razdvojenost nisem še nikdar prišel. Kaj je pravzaprav vzrok temu, da sem malodušen do obupa? Rekel bi, da zopet sebičnost, samoljubje. Ta teden je bilo precej časa za učenje, jaz pa sem delal ves teden predavanje za misijonski krožek, ne da bi ga seveda dovršil. Kar pa sem ga naredil, je tako, da je samo za v koš. Torej sem zapravil tako dragocen čas, ko bi bil lahko toliko zase preštudiral. Sedaj pa predavanja ni, za šolo nisem nič študiral, zase tudi ne (namreč jezikov in knjig, ki me čakajo) in velika noč je pred vrati. Ne vem, ali bom imel toliko moči, da bi predavanje dokončal, ali naj pustim vse skupaj. Ves ta nemir se je pridružil splošnemu nerazpoloženju zaradi javnih dogodkov in tako sem že ves teden v samih dvomih. Danes, bi rekel, nikamor ne vidim. Čutim, da trpim, pa ne vem, kje. Ali smem Gospoda prositi, naj sprejme to, če pa sem vsega sam kriv. Šel bi mimo tega, a kaj, ko ne morem. Vse bi nekam zagnal in začel znova — a kje? Moči, moči mi daj, o Bog! Če je bilo do sedaj zanič, bo odslej boljše. Kar je bilo, je bilo. Kar bom odslej delal, bom dobro delal in vsako delo posvetil z molitvijo. Storil bom svojo dolžnost in božjo voljo, uspeh pa prepustim Bogu. Prosil bom Boga, naj me nauči trpeti. Znati trpeti, to je skrivnost

svetnikov. Trpeti brez tolažbe, to sem obljubljal Gospodu. A vprav sedaj uvidim, da tega še ne znam.

21. aprila 1941

Nesreča nad domovino in lastni boji (za duhovno jasnost in ravnovesje) so me zavili v molk. Kakor Jeremija bi tožil v velikem tednu v svoj dnevnik. Pa mi trpka misel ni prišla do izraza. Vse je sprejemalo bolno srce, razširilo se je in sprejelo vase vso domovino, vso bol naših junakov. Oh korenjak, da bi goro prestavil, pa mora gledati, kako pritlikavci zasedajo domovino, nebranjeno, ker je ni smel braniti — oh, to boli in skeli. Zamujeni trenutki! Kaj sedaj? Spet boš hlapec! Ti veli Joža — oh slepota naša in naših bratov pohlep in sebičnost in nepoštenost in in ... Napačni temelji — in podrtija je bila velika. Dal bom glavo med roke in jo zakril, kakor jo ptica dene pod perut, da prebije noč. Kdaj bo nastopila jutranja zarja? Svet se je ustavil za nas in sonce je za gorami. Kdaj nam ga boste dale nazaj, o gore, naše sonce — kralja Matjaža?

Gospod, k tebi sem se približal v teh dnevih naše tihe in neizražene bolesti. Danes sem spet umirjen v Tebi, blizu si mi, tako blizu, kakor v začetku, ko si me klical. Ali se ni v teh dneh še enkrat vse ponovilo, kakor takrat? Komu bom dal sebe — svoje srce? Ali naj bom razdeljen? Pol Bogu — pol sodrugi? Gospod, nemirno je naše srce, dokler se vse — celo — v Tebi ne spočije. Ti si zaklad na njivi; in ko sem Te našel, sem prodal vse. Gospod, sprejmi me, od Tebe se ločiti ne pusti me!

4. maja 1941

V začetku sem tako pridno pisal dnevnik, pač da bi mi postalo vse bolj določno, da bi se poznala sled, kje sem hodil ali blodil. Kaj pa je vzrok, da zadnje čase tako malo pišem? Pozunanjil sem se zaradi dogodkov in le-teh ne nameravam pisati. (Večkrat se mi poraja misel, da bi sploh vse zapisoval, pa se glede snovi ne morem odločiti. Če bi hotel podati svoj celotni-nezlagani obraz, bi logično moral zapisovati vse, kar me preveva sleherni dan in s čimer se ukvarjam v svojih mislih ...) Drugi vzrok, da marsičesa, kar bi spadalo sem, nisem zapisal, je v težavnosti izraza. Kako naj probleme, ki jih vrtam, zapišem z besedo, če jih misel komaj lovi in se izgublja v njih? Tako je moje tuhtanje že ves mesec usmerjeno na naše razmerje do Boga. In prav danes me to kar nekako razjeda in boli, ko ne morem misli do konca.

Trst mesto starih

»Samotna smrt v stanovanju«, »Staro načeli črvi pri živem telesu«, »Novi dve samotni smrti«, to je le nekaj naslovov člankov, ki v našem mestu polnijo časopisne stolpce.

Vemo, da je Trst mesto starih, zato si z lahkoto zamišljamo, zakaj se tako malo naredi za otroke, za njihova igralska in izvenšolski čas, manj jasno pa je, zakaj se tako malo ali nič stori za stare ljudi, ki jih je v našem mestu nič koliko. O njih pišemo le takrat, ko je že prepozno, in dejstvo, da so prišli zaradi takšne smrti v časopis, skoraj nič ne pomaga vsem tistim, ki se iz dneva v dan preživljajo kakor znajo, ali ki si sploh ne morejo nič več pomagati, pač pa v svoji nemoči zdijo v umazanem, zapuščenem stanovanju, dokler jih ne dokonča smrt, ki je še bolj srhljiva, ker je samotna.

Težko je čas darovati drugim v dobi, ko še sebi ne znamo odmeriti tistega časa, ki bi nam bil potreben, da bi vsaj premislili stvari, ki se odvijajo okoli nas, in dogodke, ki nas zajemajo. In vendar bi bilo izredno koristno za naše življenje, saj smo vsi namenjeni tja, kamor so šli drugi pred nami, da bi se posvetili tudi tistim, ki pomoč potrebujejo. Vsaj toliko, da bi dejstvo »postarjanje« sprejeli kot nekaj, čemur ne bomo ušli. Tako pa lahko poslušas zjutraj pri kavi, ko se v baru zberejo matere te ali one narodnosti, da bi si pred gospodinjstvi opravki dale duška, kako nergajo čez to ali ono staruho, ki je v avtobusu nahlulila njenega ljubljence ali ljubljenco, ker ni vstal, da bi dal starejši osebi mesto. »Saj tudi mali plača listek, vendar!«

Z mislijo se zapleteš v lastne spomine, ko so te še učili, da moraš starejše spoštovati, in ko v tramvaju ali v avtobusu nisi mogel drugače, kot da si vstal, ko je vstopila starejša oseba, ker ti v nasprotnem občutek slabe vesti ni dal miru. Danes je postala vest staromodna.

Statistike pravijo, da bo leta 2000 trinajst odstotkov celotnega prebivalstva staro 65 let ali več. To pomeni, da bo v odstotkih trikrat več starih kot v začetku tega stoletja. Preučili so tu-

di že, da bo poprečna negovalna doba za stare trajala devet let in pol. Nego si bo največkrat prevzelo sorodstvo, ki bo velikokrat že samo staro. To se v manjši meri dogaja že sedaj, vendar ne brez posledic. Še posebej, če je stari človek telesno ali duševno oslabljen, se lahko osebi, ki ga oskrbuje, zgodi, da zaradi vsakodnevnega stresa, ki mu je podvržena ob življenju s starcem, zapade v depresijo, sovražnost in jezo.

Nekega dne vse hkrati izbruhne ali po več časa postopoma to bruha na dan. Amerikanci so ugotovili, da je vsaj 4 odstotke starega prebivalstva izkoriščenega, izigranega in zapuščenega.

Zgodilo se je že, da so mater, ki je živela s sinom, našli mrtvo v stanovanju, ki je bilo povsod pomazano s človeškimi odpadki razen v sinovi sobi in v kopalnici. Starka je bila oblečena v od miši obzrto staro obleko. Umrta je od lakote ob hrani, ki je na njej nedosegljivih mestih še bila v stanovanju. Policija pravi, da ima v rokah vse elemente obtožbe za umor, čeprav zakon, ki predvideva kazen za tistega, ki pusti umreti od lakote svoje otroke ali svojega psa, ne govori o tem, da bi lahko z lakoto povzročil smrt svoje matere.

Toda Združene države so daleč. To se nas ne tiče. Mi smo tu: od časa do časa preberemo o samotnih smrtih, na katere smo se pravzaprav že kar navadili. Nič več ne vzbujajo začetnega začudenja, iztisnejo le neprizadet: »Glej, glej — že spet so našli po dveh mesecih mrtvega starca na domu.« Vmes pa grdo odgovorimo svoji stari materi, ki postaja iz dneva v dan bolj sitna; ne polagamo nikakršne pozornosti na besede, ki nam jih pravi stari ded, puščamo jih same in izolirane, prepričani, da smo zadostili svojim dolžnostim s tem, ko smo jim preskrbeli hrano in prenočišče.

Vsi vemo, kako je velikokrat težko živeti doma s starim človekom, še posebej takrat, ko ga je bolezen pahnila v samosvoj svet, poln nejasnih spominov in neoprijemljivih družinskih vezi.

Včasih je ta svet poln apatije in odmakljenosti.

Vemo, da družbene strukture ne dajejo tiste gotovosti za starost, kakršno bi si bilo želeli. Vsaj dva primera sta v Trstu razburila nekaj posameznikov, ki so na ulici našli staro ali starca brez spomina. Prepuščen je bil nemilosti okolja, brez svojega doma, sorodnikov, zatočišča in, kar je najhujše, brez svoje identite. Le iskricke stare pripadnosti nečemu so v raztrganih besedah lahko usmiljenega najditelja privedle do naslova, kjer je stari človek nekoč živel. Pa še tam ni bilo več nikogar od svojcev. Zavzetemu človeku ni ostalo drugega kot da starca odvede s seboj na policijo, in po seriji odklonilnih odgovorov v bolnišnico, v rajonsko središče, v dom onemoglih, sem in tja ...

To so primeri, za katere vemo. Veliko pa je drugih, nam neznanih, morda še bolj pretresljivih. Ali bodo tisti, s katerih vzgojo se tako mučimo, drugače delali z nami?

JELKA CVELBAR

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XII. tekmovanje

zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1986. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viala XX Settembre 85.

PE SMI

trenutek

umiram
nežno
brstijo
iz telesa
rože

jesenska ljubezen

korake
je pokrilo
listje
počasi
pada
vame

zimski ljubezen

sani
so pristale
v borovcih

na belem kamenju
se je razbil
poljub

dekliška

glas
vriska
v somraku
kraških zidov
žejna
poslušam

svatba

pogrni
piškav les
z zelenimi borovci

daj
na mizo
jagnjetine

da bo sveča
v mojem telesu
dišala
po smoli

desetina

desetino
želja
smo ponujali
desetino
kamnitih hiš
smo ponujali
rdečega vina
srce
je kapljalo

napis na stari kraški gostilni

med vinom
in nebom
ni velike
razlike

slovo

cvetja
ni
gola puščica
brniš
mehki
valovi
sen težak
se izgubiš

lačne vrane

skrite oči
v mrtvaški prt
zarite oči
skrite besede
globoko v zemljo
zarite besede
lačne vrane

mesec

po koži neba
mesec
iz pravlje
ostro
drsi
v moje boke

pesem

okno
odprto
ptice
neba
ne zabite
name

Mogoče ne veste, da...

- da je bivši partizanski funkcionar in povojni disidentski kulturnik Bojan Štih na svojo željo prejel pred smrtjo zakramente in bil potem cerkveno pokopan ...
- da so na nedavnem mladinskem festivalu v Novi Gorici pri stojnici za duhovnost delili tudi prisego Satanu ...
- da je znani ameriški časnikar, danes osemdesetletni Shirer, izjavil dopisniku Il Corriere della Sera, da je za tujega dopisnika v Sovjetski zvezi bolj dušljivo ozračje in večja kontrola kot v Hitlerjevi Nemčiji ...
- da je med lužiskimi Srbi v vzhodni Nemčiji cvetoče versko življenje in da jih približno 83% obiskuje nedeljsko mašo ...
- da so v Ilirski Bistrici odkrili doprsni kip pokojnemu partizanskemu generalu Radu Pehačku, ki je na tihem hodil poslušat predavanja v Drago ...
- da znani slovenski filozof, danes petinosemdesetletni dr. Janez Janžekovič, ki je tudi vnet čebelar, prenese do trideset čebeljih pikov na dan ...
- da je nova ustava v sandinistični Nikaragui praktično odpravila zakonsko zvezo in da je neki poslanec izjavil, da je zakon ustanova, ki so jo vsilili španski misijonarji v kolonialni dobi ...
- da je umrl devetdesetletni zdravnik madžarskega rodu Albert-Szent Gyorgyi von Nagyrápolyt, ki je 1937 dobil Nobelovo nagrado za medicino zaradi odkritja vitamina C ...
- da je v ljubljanskem DELU bil 11.X.1986 zapisan stavek, da Zveza komunistov mora biti vodilna, ne pa vodstvena sila (z drugo besedo: da sama mora komandirati, odgovornost pa zvrčati na druge) ...
- da se v Sovjetski zvezi približno deset tisoč znanstvenikov posveča raziskavam o »zvezdni vojni« ...
- da bodo v prihodnjem tisočletju muslimani po številu preseglji katoličane ...
- da je italijanska glasbena revija »La Cartellina« objavila zelo laskavo oceno Merkušjeve zbirke 10 zborovskih skladb za mladino ki so izšle leta 1984 v Rimu (gre za priredbe slovenskih ljudskih pesmi, ki so pred kratkim izšle tudi na plošči) ...
- da je pred kakšnim letom tajna jugoslovanska politična policija Udba stikala po spalnici urednika revije »2000« Petra Kovačiča - Peršina ...

Pogled v novo šolsko leto

V začetku vsakega šolskega leta se radi ukvarjamo s podatki o številu učencev. Vemo, da je na splošno rodni prirastek med Slovenci zelo nizek. Zato se ne smemo čuditi, da nekatere osnovne šole sploh nimajo letos prvega razreda. Tako je v Rojanu, na šoli Cerovlje - Mavhinja, Gabrovec, Briščki in Boršt. Za nekaj učencev pa so povečale svoje število, v primerjavi z lanskim letom, šole v Barkovljah, Bazovici, Sv. Križu, Nabrežini, Gabrovcu, Pesku in Boljuncu. Vseh učencev na Tržaškem je letos v osnovnih šolah 923, medtem ko jih je bilo lani 980, torej letos kar 57 manj. Če pomislimo, da je bilo v prvem šolskem letu po vojni 1945/46 nad 5000 učencev, se ob današnjem stanju moramo zgroziti. V vrtcih je letošnje stanje podobno lanskemu: 461 najmanjših, lani 456. Vendar vrtci niso obvezni, zato so primerjave nezanesljive. Tudi v nižjih srednjih šolah zaznamujemo na Tržaškem hud padec, kar 114 učencev manj, boljše pa je stanje na višjih srednjih šolah, kjer je znaten prirastek kar za 35 več kot lani. Isto velja tudi za Gorico.

Celotni vpisi nudijo naslednjo sliko:

	Gorica:	Trst:
Osnovne šole	377	923
Nižja srednja šola	356	780
Višje srednje šole	327	894

V Trstu je občuten porast vpisov na Trgovsko in na Znanstveni licej. Vse višje šole na Goriškem beležijo rahel porast. Lepo se razvija slovenska sekcija na tehničnem zavodu Galilei v Gorici, kjer so letos dobili tretji razred, kar nudi zagotovilo, da bodo lahko dijaki sledili vsem petim letom. Na prošnjo dijakov in staršev so z letošnjim letom odprli specializacijo v informatiki. Srednja šola Ivan Trinko pa je dobila podružnico v Doberdobi, kar je v veliko olajšavo in razbremenitev šoli v Gorici in dijakom je olajšano dnevno potovanje.

Znana pa je težava vseh slovenskih srednjih šol v Gorici, ki še danes po štiridesetih letih nimajo dostojnega in stalnega sedeža. Ko je pred desetimi leti potres razmajal nekatere stare stavbe, so večino goriških srednjih šol strpali v semeniško zgradbo, ki je še vedno last škofije. Za najemnino morata skrbeti občina in pokrajina. Davna želja slovenske goriške javnosti pa je, dobiti za vse slovenske srednje šole primeren in sodoben sedež. S prostorom ni težav, težave so s finančnimi sredstvi. No, in prav te dni je prišla vesela vest in zagotovilo prosvetnega ministrstva, ki je odobrilo za leto 1986 prvo precejšnje nakazilo. Prav tako so končno, čeprav z zamudo, odobrili v Gorici tečaj 150 ur za odrasle, ki nimajo končane obvezne šole.

Na Tržaškem pa smo priče skoraj vsakodnevnim dijaškim povorkam in protestom pred občinsko in pokrajinsko upravo. Med protestniki so tudi slovenske šole, ki tožijo nad nezadostnimi prostori, ni telovadnic, oprema šol je pomanjkljiva, prav tako tudi snaga. Dijaki so nezadovoljni zaradi ukrepov, da bodo izleti okrnjeni in še toliko drugega. Zato pouk dolgo ni stekel v pravem redu.

Prav tako se pritožujejo tudi učitelji, ker stoje pred novimi učnimi programi, s katerimi se bodo soočili s prihodnjim šolskim letom. Programi so tu, a samo v italijanščini in le za italijanske šole. Kako pa bo na slovenskih šolah? Programov niti ne prevajajo, niti ne prilagajajo, čeprav imamo deželnega skrbnika in deželno komisijo za slovenske šole. Kaj mislijo v Trstu, v Gorici in v Rimu?

V Špetru Slovenov je začel delovati Slovenski šolski center, katerega obiskuje dvajset malčkov, ki se v dvojezičnem vrtcu učijo tudi slovenščine, šest šolarčkov pa je stopilo čez prag osnovne šole. Gre za zasebno pobudo, ki pa je velikega pomena za prihodnost, saj se bodo učenci poskušali kar v dveh jezikih: v slovenščini in italijanščini.

DOLORES TERSEGLAV

Trije avtoportreti

I.

*Berač nadležen
s hripavim petjem prosi
Boga za milost.*

II.

*Kot beračico si me v svet poslal
z otroštva rano, ki je vedno žgala,
z boleznijo, ki mi je dih jemala,
zato, Gospod, sem se življenja bala.*

*A ker si v malho mojo pridejal
svoje glasbilo, tisočkrat Ti hvala!
Na njem za milost sem moledovala,
povrh si dal mi še glumaštva dar.
In ko je duša večkrat mi jokala,
zapredala ljudi sem v mili čar
in o lepoti Tvoji jim jecljala.
Zdaj ko je razglašena lira Tvoja
in ko zvenela je lepota moja,
rokam se Tvojim, reva, bom predala.*

III.

*Od rojstva prenapeta struna.
Čedalje bolj privija jo Goslač,
čedalje manj igra na njej.
Ko počni, kam naj izzveni njen glas?
V bodočnost? Ne! Naj raje se zgubi
v brezbržnost njen umirajoči zvok.*

Umrli dramatik Ivan Mrak

19. oktobra je umrl v Ljubljani plodoviti slovenski dramatik Ivan Mrak. Imel je 80 let. Čeprav je napisal kakih 40 dram, so ga do pred kratkim v Sloveniji malo izvajali in tiskali. Ustvaril je svoj tip »himnične tragedije«. V Trstu je veliko njegovih del predvajal Radio Trst A, njegovo trilogijo Proces pa je postavilo na oder oz. v sakralne prostore Slovensko stalno gledališče iz Trsta. Pogrebni obred na Žalah je vodil nadškof dr. Šuštar, poslovlilni govor pa je imel Taras Kermauner.

... Vendar ostaja zaradi idejnih izhodišč in nenavadnega izraza v naši atmosferi osamljen pojav in zato tudi nima pravega odmeva. V nasprotju z materialistično realistično dramatikto teži k odkrivanju transcendence, v nasprotju z dramatikto, ki odkriva absurdnost sodobnega sveta, vztrajno išče višji smisel življenja...

Slovenska književna sodobnost se je precej hladno poslovila od Ivana Mraka, kot bi spregledala avtorja, ki ni sledil njenim »korakom, po tlaku hitečih«, ekskluzivnosti v socialnem in realističnem imperativu.

Mrakov »greh« je bil pisati personalistične tekste med suvereno oblastjo socialnega humanizma. Njegova vera v transcenco se oklepa materializma in idealizma v skrajnostih. Iz zakoreninjenosti v začetnem ekspresionizmu se je njegova književnost razvejala v danes še neraziskani svet duhovne širine himnične tragedije in velikih osebnosti. Dobra polovica njegovih dosedanjih del je izšla šele v sedemdesetih letih, veliko zapuščine pa mu ni uspelo objaviti.

Mrak, ki je pri nas ovrednotil tragedijo in njen globok pomen in izročilo, se oklepal mitologije in zgodovine, utrjeval stare strahove in jim posredoval sodobno podlago, je od rane uporniške mladosti ohranil večni zanos in protikonformizem. V svojem lebdenju med smislom in naravo himnične tragedije, v soočanju z vzornikom von Kleistom, v poglobljanju in iskanju lastne osebe med nastopajočimi, se je Mrak z nežnostjo in prijateljskim čuvstvom oziral na mlade nadobudne u-

stvarjalce, katerih delo samo je bilo zadosten povod za njegovo naklonjenost.

Globina Mrakovega mišljenja se kaže predvsem v popolnem poznavanju evropskih duhovnih globin, dosega svoj vrh v čudoviti ekspresivni moči, v jeziku, ki mu je marsikdo očital samovoljnost, za nas pa, v tej izrazni ožini, ostaja neskalsena izbrušenost.

Veliki slovenski traged nam je pustil polnost svojega snovanja od svojega dvajsetega leta dalje.

Zamejci se ga bomo spominjali po biblijski veličastnosti Procesu, mogočnost njegovih junakov pa bo sploh nepozabna.

MAKSIM GASPARI IN EKSPRESIONIZEM

V Ljubljani ima velik uspeh razstava 286 ilustracij Maksima Gasparija, ki so jo odprli 8. oktobra v Narodni galeriji.

V ljubljanski Moderni galeriji, katere direktor je avgusta postal dr. Jure Mikuš, pa so 10. oktobra odprli doslej največji prikaz ekspresionizma in nove stvarnosti na Slovenskem 1920-1930. Izšel je obsežen in bogat katalog. Lepo so zastopani Primorci, ki so v tistem obdobju odigrali izredno umetnostno vlogo.

95 LET AMERIKANSKEGA SLOVENCA

V Clevelandu že 95 let izhaja najstarejši slovenski list Amerikanski Slovenec. Zadnje čase objavlja članke v slovenščini in angleščini. Ureja ga Jože Melaher.

GREGORČIČEVE PROSLAVE

Nadaljujejo se številne proslave ob 80-letnici smrti »goriškega slavčka«, pesnika in duhovnika Simona Gregorčiča. 26. oktobra je bila velika proslava v Avditoriju v Gorici. Obsegala je recitacije, kantato p. Hugolina Sattnerja Jeftejeva prisega in govor dr. Filiberta Benedetiča. Ljudje so morali odhajati, ker je bila dvorana prenatrana.

23. novembra pa je bila vseslovenska proslava v cerkvi v Drežnici. Neposredno so jo prenašali ljubljanski in tržaški radio ter ljubljanska televizija. Po govoru pesnika in politika Cirila Zlobca je bila krstna izvedba kantate duhovnika Avgusta Ipavca Pusti peti mojga slavca za orkester, zборе in soliste.

Istega dne dopoldne je bila cerkvena slovesnost v Kobaridu. Somaševanje je vodil koprski škof-pomočnik Metod Pirih.

Rojaki v Argentini so se spomnili Gregorčiča s proslavo 5. oktobra na Slovenski pristavi v Castelarju.

Gregorčičeva proslava v Gorici: izvajalci kantate »Jeftejeva Prisega«

Dve politični zmagi na Koroškem

Izvoljeni poslanec v dunajski parlament
dr. Karel Smolle

Koroški Slovenci, ki se zavzemajo za samostojni politični nastop, so v novembru doživeli dve izredni politični zmagi, ki kažeta na življenjsko voljo in politično zrelost v času hudih narodnostnih preizkušenj.

Na neposrednih volitvah v Kmetijsko zbornico v Celovcu je Skupnost južnokoroških kmetov 16. novembra izvolila 2 predstavnika: Janka Zwittera iz Zilje in inž. Štefana Domeja iz Podjune. Leta 1981 so izvolili le enega predstavnika in prejeli 1.627 glasov. Tokrat so poskočili na 1.945 glasov.

Naravnost zgodovinska pa je bila 23. novembra izvolitev prvega Slovenca v dunajski parlament po 70 letih. Na podlagi koalicije med Koroško enotno listo in »zeleno listo« je bil izvoljen predsednik KEL Karel Smolle. V dunajski

parlament je prišel kot osmi poslanec nove stranke, ki jo vodi Freda Meissner-Blau in ki se je obvezala, da se bo borila za pravice vseh manjšin, v posameznih političnih vprašanjih pa bo pustila svojim poslancem svobodno odločanje. Smolle, ki živi v Bistrici v Rožu, na Dunaju pa vodi prevajalsko pisarno in pa Informacijski center narodnostnih skupnosti v Avstriji, je imel 15. novembra tiskovno konferenco na sedežu Slovenske skupnosti v Trstu. Tudi Slovenci v Italiji ga dobro poznajo. Star je 42 let, v mlajših letih pa je tudi pisal poezijo s psevdonimom Miško Maček. Izbor lirike je leta 1965 izdal v zbirki Ujeti krik.

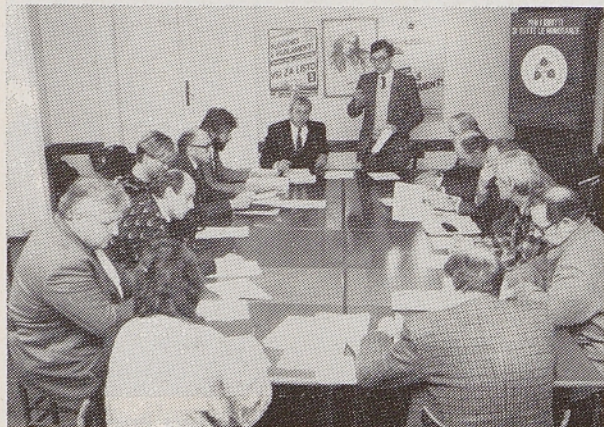
PREDAVANJA O SLOVENCIH ZA ITALIJANE

Inštitut za versko in družbeno zgodovino iz Gorice je začel 7. oktobra z nizom predavanj za italijansko javnost o kulturi in umetnosti Slovencev na Primorskem. Začela sta zgodovinarja Fulvio Salimbeni, ki je predsednik Inštituta, in Jože Pirjevec o italijanskem zgodovinskega gleda Slovencev in o slovenskem zgodovinskega gleda Italijanov.

VERA IN POLITIKA

Od 20. oktobra dalje se je na Teološki fakulteti v Ljubljani začel niz 7 specialnih predavanj iz krščanskega družbenega nauka, ki jih je imel dr. Janez Juhant.

Tudi tradicionalni jesenski teološki tečaj za študente in izobražence v Ljubljani (ki ga potem v celoti ali delno ponavljajo v številnih krajih) je bil od 10. do 21. novembra posvečen temi Za svet zavzeto krščanstvo.

Med tiskovno konferenco dr. Karla Smolleja v Trstu. Prisotne časnikarje pozdravlja tajnik Ssk Ivo Jevnikar

II. MISIJSKI SIMPOZIJ

Kar 65 misijskih delavcev in misijonarjev iz Slovenije, s Koroške, Tržaške in Goriške, iz Rima, Kanade, Združenih držav in Argentine je od 7. do 10. oktobra sodelovalo pri II. vseslovenskem misijskem simpoziju v Tinjah na Koroškem. Razpravljali so o mladih in misijonih, o misijskem delu med Slovenci, o misijskem tisku. Zaslužnim misijonarjem in misijskim delavcem so podelili odlikovanja. Mednje sta prišla celovški škof Kapellari in slovenski metropolit Šuštar. Pokroviteljstvo nad pobudo je imel papeški zavod Slovenik iz Rima, kjer je bil že prvi simpozij. Tako je sodeloval tudi njegov rektor Jezernik. Med vidnimi sodelujočimi pa sta bila zaslužna misijska delavca in pisatelja lazarista Franc Sodja, ki je zdaj po večmesečnem delu v Tinjah spet v Kanadi, in glavni urednik Katoliških misijonov Lado Lenček iz Buenos Airesa. Ravno glede revije so sklenili, da se v najkrajšem času začne tiskati poseben misijski list v Sloveniji. Gradivo obeh dosedanjih misijskih simpozijev bodo natisnili v zborniku.

UMRL DR. VLADIMIR TURINA

20. oktobra je umrl v Trstu javni delavec in šolnik dr. Vladimir Turina (rojena 1908). Po dovršenem študiju ekonomije v Trstu je bil konfiniran, nato se je izselil v Jugoslavijo. Od 1946 do 1975 je delal na slovenskih šolah v Trstu. Od 1947 do 1954 je bil ravnatelj nižje trgovske šole, od 1954 do upokojitve pa slovenske trgovske akademije oz. trgovskega tehničnega zavoda Žiga Zois. Pred vojno je bil član mladinskih društev, leta 1962 pa je bil v Trstu med ustanovitelji Slovenskega kluba, ki mu je bil tudi predsednik. Od 1982 do smrti je bil predsednik Društva slovenskih upokožencev, imel pa je še vrsto drugih zadalžitev. V gospodarstvu je pisal o strokovnih zadevah s psevdonimom Rado Lautin. Pomembno je njegovo preučevanje slovenskega gospodarstva na Tržaškem pod staro Avstrijo vse do uničenja pod fašizmom (Zaliv 1968).

PODGORA

Zaradi pomanjkanja slovenskih duhovnikov je 26. oktobra nastopil kot župnik v Podgori pri Gorici Italijan Mauro Belletti, ki pa se je naučil brati in maševati v slovenščini.

15. novembra so v Mačkovljah odprli razstavo starih vezenih in kvačkanih izdelkov

SMUČARSKÉ TEKME

28. septembra so bile v Bariločah v Argentini že 31. slovenske smučarske tekme, ki so nov dokaz delavnosti tamkajšnje majhne, a zelo živahne slovenske skupnosti.

RAZSTAVA

O TRŽAŠKEM GLEDALIŠČU

Slovenski gledališki in filmski muzej iz Ljubljane je pripravil v Cankarjevem domu razstavo o Slovenskem stalnem gledališču v Trstu. Pripravil je tudi posebno ilustrirano brošuro na triinšestdesetih straneh.

40 LET SDGZ

Slovensko deželno gospodarsko združenje je oktobra slovesno praznovalo svojo 40-letnico. Še pomembnejša pa je bila delovna proslava, ko so v Čedadu odprli sekcijo SDGZ za videmsko pokrajino, kar je potrdilo deželni značaj in pomen združenja.

120 LET PLEBISCITA

22. oktobra je minilo 120 let od ljudskega glasovanja, ki je potrdilo prehod Beneške Slovenije pod Italijo. Tež letnici smo posvetili glavnino Mladike, ki je izšla pred poletnim premorom.

Dr. RODE V BUDIMPEŠTI

Od 8. do 11. oktobra so v Budimpešti katoličani in marksisti iz 15 držav razpravljali o Družbi in etičnih vrednotah. Simpozij sta pripravila vatikansko Tajništvo za neverujoče in Madžarska akademija znanosti. Veliko vlogo pri pobudi je odigral rojak dr. Franc Rode, CM, ki je za Tajništvo za neverujoče že maja 1984 pripravil simpozij Znanost in vera v Ljubljani, takrat v sodelovanju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti.

35 LET SKAVTIZMA

Oktobra je minilo 35 let od nastanka prve slovenske skavtske skupine na Tržaškem, kar je bil začetek skavtizma v zamejstvu.

4. in 5. oktobra je imel goriški del Slovenske zamejske skavtske organizacije, ki danes povezuje tržaške in goriške skavte in skavtinje, občni zbor v Žabnicah. Tržaški del SZSO pa je imel občni zbor 19. oktobra na Opčinah.

Sredi decembra bo slovesni prvi deželni občni zbor SZSO, na katerem bodo potrdili nova skupna pravila, ki deset let po sklepu o združitvi dotedanjih skavtskih skupin dokončno in uradno urejajo enotno organizacijo.

BORIS RACE 70-LETNIK

Predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race je 31. oktobra praznoval 70-letnico. Rodil se je v Hrpeljah, leta 1931 pa se je umaknil v Jugoslavijo. Zaradi dela v OF, predvsem v zvezi z ilegalnim tiskom, so ga Italijani obsodili na 30 let zapor. Po kapitulaciji se je vrnil domov in vodil gradbeni oddelek pokrajinske tehnike KPS za Slovensko Primorje. Tako je na primer skrbel za gradnjo ilegalne tiskarne Slovenija pri Vojskem, kjer so tiskali tudi Partizanski dnevnik. Po vojni dela v Trstu. Ob kominformu se je opredelil za Tita in stopil v politiko. Od ustanovitve 1954 je v vodstvu Slovenske kulturno-gospodarske zveze, pri kateri je bil predsednik od 1964 do 1968 in od 1970 do danes.

V TRGOVINSKI ZBORNICI

Vidni predstavnik goriške Slovenske skupnosti Hadrijan Corsi je postal za Zvezo trgovcev član vodstva goriške Trgovinske zbornice, kar je pomembna uveljavitev slovenskih gospodarskih krogov.

Pozdravni nagovor na letošnji reviji Zveze cerkvenih pevskih zborov s Tržaškega je imel dr. Zorko Harej

Drugi Koroški dnevi

Koroški pesnik in slikar Gustav Januš

Od 11. do 19. oktobra so se v naši deželi odvijali drugi Koroški dnevi, ki so jih skupaj priredile Krščanska kulturna zveza, Zveza slovenske katoliške prosvete in Slovenska prosveta. V okviru tega tedna se je zvrstil niz prireditev po raznih krajih naše dežele. Naj jih na tem mestu vsaj naštejemo: Igralska skupina prosvetnega društva »Zarja« iz Železne kaple je gostovala v boljunskem gledališču France Prešeren z igrjo Viktorja Frankla »Časovno

vzporedje v Birkenwaldu«. Igralska skupina »Planina« iz Sel je z otroško igrjo »Sovica Oka« Svetlane Makarovičeve nastopila v Rupi, Doberdobo, Števerjanu in Gorici. Trio »Korotan« in kvartet »Kežar« iz Št. Vida v Podjuni sta nastopila v Bardu v Benečiji. Glasbene skupine prosvetnega društva »Jepa-Baško jezero« pa so nastopile v Katoliškem domu v Gorici in v Žabnicah v Kanalski dolini. V okviru Koroških dnevov sta bili na sporedu še srečanja mladine in izvoljenih predstavnikov Slovenske skupnosti in Kluba občinskih odbornikov s Koroškega. V Peterlinovi dvorani v Trstu pa je bila ves teden slikarska razstava Gustava Januša, ki se je v istih prostorih predstavil

SMRT MED ŠOLNIKI

Zaradi nesreče v gorah je 19. oktobra umrl 34-letni profesor na zavodu J. Štefan v Trstu dr. Zlatko Jelinčič. Ponesrečil se je na Reisskoflu v Ziljski dolini. Po študiju farmacevt je bil tik pred drugo diplomom, ki bi mu omogočila, da se stalno zaposli kot šolnik.

6. novembra pa je v starosti 92 let umrla učiteljica Marija Perhac.

OBČINSKI GRB

Devinsko-nabrežinska občina je po Trstu in Miljah tretja občina na Tržeškem, ki so ji uradno priznali občinski grb. Napis je dvojezičen.

KULTURNI DELAVCI OF

Od 5. do 7. novembra je bil na Bledu Plenum kulturnih delavcev OF, ki je preučeval 4. točko temeljnih točk Oslobojilne fronte glede preoblikovanja narodnega značaja in izgradnje novega lika aktivnega slovenstva. Na zasedanju so poudarili, da si je točko zamislil Edvard Kocbek, komunisti pa je niso hoteli razumeti tako, kot je on želel. Josip Vidmar je v svojem nastopu tožil nad okrnjeno moralnostjo današnjega Slovenca. Po časopisnih poročilih kaže, da je bila razprava odkrita in tudi ostra, predvsem kar zadeva napačno jugoslovanstvo, zgrešene šolske reforme, položaj slovenščine.

OVČJA VAS

Župnik iz Ukev Mario Garjup je pri Založništvu tržaškega tiska izdal lepo oblikovano in bogato dokumentirano knjigo Valbruna-Ovčja vas, persone e vicende in un paese della Val Canale. V kratkem bo knjiga o preteklosti Ovčje vasi, ki temelji predvsem na župnijskih kronikah, izšla tudi v slovenščini.

ŠKOF LENIČ 75-LETNIK

Ljubljanski pomožni škof dr. Stanislav Lenič je 6. novembra praznoval 75-letnico. Gre za izredno priljubljene cerkvenega pastirja, ki predstavlja živo kontinuiteto verskega življenja v ljubljanski škofiji, saj je prehodil etape študija v škofovih zavodih, ljubljanskega bogoslovja, tajniškega mesta pri škofu dr. G. Rožmanu, osmih let komunističnega zapora. Od leta 1967 je ljubljanski pomožni škof. Veliko je storil, da se je koncil uveljavil na Slovenskem, saj je vodil komisijo, ki je poskrbela za prevod koncilskih dokumentov, čisto vseh novih liturgičnih knjig itd. Kot narodni ravnatelj za izseljence je obiskal veliko zdamskih skupnosti. Posebno ljubezen posveča duhovnim poklicem. Rad prihaja tudi med nas v zamejstvo.

11. SREČANJE MANJŠIN

Enajsto srečanje manjšin iz sosednjih dežel je bilo oktobra v Barti med Madžari na Gradiščanskem v Avstriji. Udeleženci so razpravljali o vzrokih številčnega upadanja manjšin. Slovence iz Italije so zastopali prof. Emidij Susič za Slovensko skupnost in dr. Pavel Stranj in Salvatore Venosi za SLORI.

Predsednik SP Marij Maver pozdravlja igralce prosvetnega društva »Zarja« iz Železne kaple med gostovanjem v gledališču F. Prešeren v Boljuncu

MARKSISTIČNO-LENINISTIČNI ČASNIKARJI

Dne 10. oktobra je Društvo novinarjev Slovenije sprejelo na občnem zboru predlog, da na zvezni ravni zahteva odpravo člena »kodeksa novinarjev Jugoslavije«, ki še leta 1982 zahteva, da so vsi časnikarji in njihovi sodelavci v tisku »zavestno privrženi idejam marksizma-leninizma«. Zaradi tega člena tudi poklicni časnikarji verskega tiska v Jugoslaviji uradno sploh niso časnikarji.

UMRL LUDVIK KLAKOČER

V Avstraliji je 12. novembra umrl pevovodja in prevajalec Ludvik Klakočer, ki je od leta 1945 do 1957 globoko zaoral na polju pevske kulture v Trstu. Rodil se je leta 1906 na Štajerskem, za očetom rudarjem pa se je družina selila v Vestfalijo in Belgijo. Leta 1933 je izdal prevod znanega Munthejevega dela San Michele, nato je prevedel še Croninovo Citadelo. Bil je član slovenskega PEN-kluba, poklicno pa časnikar pri Slovenskem domu v Ljubljani. Po vojni je bil vodja glasbenega oddelka na slovenskem Radiu v Trstu. Vodil je openski cerkveni pevski zbor, cerkveni zbor pri Novem sv. Antonu, priljubljeni zbor Škrjanček. Po izselitvi leta 1957 v Avstralijo je nadaljeval delo s pevske skupinami. V Sydneyu je celo izdal slovensko veliko ploščo.

PEVSKI REVIIJI

Tradicionalni jesenski pevski reviji cerkvenih zborov sta bili 15. in 16. novembra v Katoliškem domu v Gorici in pa 23. novembra v kulturnem domu v Trstu. Goriška revija je bila posvečena spominu skladatelja Matije Tomca in pesnika Simona Gregorčiča. Nastopilo je 21 zborov. Na tržaški reviji je pelo 13 zborov. Posvečena je bila 400-letnici Trubarjeve in 80-letnici Gregorčičeve smrti.

MARIO MAGAJNA 70-LETNIK

V vsem zamejstvu dobro znani foto-reporter Mario Magajna, ki od leta 1945 dela za Primorski dnevnik, spremlja pa vse javno življenje, je 12. oktobra praznoval 70-letnico. Svoje posnetke je velikokrat razstavljal, diapozitive pa predvajal ob predavanjih. Izbor iz izrednega arhiva je natisnjen v knjigi Trst v črno-belem (1945-1980, slovenska in italijanska izdaja). Veliko posnetkov je posredoval tudi Mladiki.

ZDRUŽEVANJE ŽUPNIJ

Po novem konkordatu med Sv. Sedežem in Italijo je po vsej državi veliko sprememb glede ozemlja in nazivov škofij in župnij. Od 11. septembra je v videmski nadškofiji 373 župnij (prej 489). Celo vrsto župnij so priključili drugim župnijam. V Nadiških dolinah je bilo prej 25 župnij, zdaj jih je 11. V Kanalski dolini so Rabelj pridružili Trbižu, Ovčjo vas pa Ukvam. Podroben seznam sprememb prinaša Dom v 19. letošnji številki.

TONČKA KOLERIČ 80-LETNICA

Dne 9. novembra je praznovala 80 let knjižničarka, publicistka in slikarka Tončka Kolerič od Sv. Ivana v Trstu. Od ustanovitve do upokojitve leta 1971 je bila knjižničarka v Narodni in študijski knjižnici v Trstu. Sama ali s kolegom Marjanom Pertotom je izdala več temeljnih bibliografij primorskega tiska.

PRIZNANJE BENEČANOM

Kljub vztrajnemu uradnemu odklanjanju narodnih pravic beneškim Slovencem je prišlo 12. novembra do pomembnega političnega dogodka. Predsednik videmske pokrajine Tiziano Venier je obiskal sedež Društva Ivan Trinko v Čedadu in se razgovoril s predstavniki slovenskega življa v videmski pokrajini.

PLEČNIK V LJUBLJANI

Velika množica slovenskih ljudi od vsepovsod in pa gostov iz tujine se je 20. novembra udeležila odprtja razstave o arhitektu Jožetu Plečniku na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. To je še povečana razstava, ki si jo je kakih 300.000 ljudi ogledalo spomladi v pariškem Centru Pompidou. Do 3. januarja je na ogled vsak dan od 9.00 do 20.00. Izšel je tudi obširen katalog, pa še nekaj publikacij in spominkov.

BERNARDA FINK

Kot smo napovedali v prejšnji številki, je bil v soboto, 29. novembra v Peterlinovi dvorani v Trstu lepo obiskan koncert mezzosopranistke Bernarde Fink in pianistke Blaženke Arnič. Pevka je občinstvo očarala s svojim čudovitim umetniškim podajanjem in s svojo neprisiljeno naravnostjo. Koncert je v naslednjih dneh ponovila tudi v Domu glasbe v Celovcu in v dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani.

SREČANJE ZGODOVINARJEV

Od 13. do 15. novembra je bil v Trstu italijansko-jugoslovanski zgodovinski študijski simpozij Trst 1941-1947: od italijanskega napada na Jugoslavijo do mirovne pogodbe. Glavni pobudnik je bil inštitut Gramsci, ki je izrazil željo, da bi italijanski, slovenski in hrvaški zgodovinarji skupno razpravljali tudi o kočljivih in spornih zadevah. Dejansko so prišla na dan vprašanja »fojb«, begunskega vala iz Istre, diferenciacija med Slovenci po vojni, kolaboracionizma, težavnih odnosov med slovenskimi in italijanskimi komunisti itd. Italijanski tržaški dnevnik je simpozij v bistvu zamolčal.

UMRL DIRIGENT ŠIJANEC

Na Vse svete je umrl na domu v Argentini znani slovenski dirigent in skladatelj Marjan Šijanec (v Argentini znan tudi kot Mariano Drago). Rodil se je leta 1907 v Pulju, mladost pa je preživel v Mariboru. Glasbo je študiral tudi v Pragi in Parizu. Od 1935 do 1945 je vodil radijski zbor in radijski orkester v Ljubljani. Tik po vojni je bil nekaj časa v Trstu, pozneje je dirigiral v Turinu in Bustu Arsiziu. Med turnejo milanske Scale v Južni Ameriki leta 1947 se je ustavil med slovenskimi zdomci v Argentini. Postal je stalni dirigent gledališča v La Plati, vmes tudi mestnega simfoničnega orkestra v Buenos Airesu. Kot profesor dirigentstva (ustanovil je prvo stolico za orkestrsko dirigiranje v Južni Ameriki) je vzgojil vrsto argentinskih poustvarjalcev. Ustanovil je tudi argentinski Mozarteum. V Colonu je dirigiral slovenske avtorje. Ob smrti so se mu poklonili vodilni argentinski listi. Rad se je udeleževal med Slovenci, ker je bil velik narodnjak.

ŠE TRUBAR

Od 4. do 11. novembra je bil v Celju 14. teden domačega filma. Leta 1986 so posneli v Sloveniji štiri nove celovečerne filme. Prvo nagrado je dobil film o Primožu Trubarju z naslovom Heretik, ki ima dve različici: televizijsko nadaljevanko in film. Oboje je režiral Andrej Stojan. Zlato nagrado za režijo kratkega filma pa je prejel Franci Slak za delo Černigoj.

Trubarjeve proslave, simpoziji in publikacije pa se kar naprej množijo.

V Tübingenu je bil mednarodni Trubarjev simpozij, na Dunaju pa so bili Trubarjevi dnevi.

DSI v novi sezoni

Predavateljica dr. Milica Kacin Wohinz

V začetku oktobra je Društvo slovenskih izobražencev pričelo svoje letošnje sezono ponedeljkovih večerov s predavanjem dr. Milice Kacin Wohinz, ki je 6. oktobra govorila o nadškofu Sedeju v luči italijanskih uradnih dokumentov, to je bila ponovitev predavanja z rimskega simpozija o nadškofu Sedeju. 13. oktobra pa je v okviru 2. koroških dnevov na Primorskem nastopil v Peterlinovi dvorani pesnik in slikar Gustav Januš, katerega je občinstvu predstavil Horst Ogris. Naslednji ponedeljek je bil na vrsti pogovor, posvečen škofijskemu zborovanju »Cerkev in teritorij«. Pri njem so sodelovali Dušan Jakomin, Tomaž Simčič in Peter Močnik. Zadnji ponedeljek v novembru je prof. France Dolinar predstavil knjigo Rajka Bratoža »Krščanstvo v Ogleju in na vzhodnem vplivnem območju oglejske cerkve od začetkov do nastopa verske svobode«. 10. novembra je prof. Tomaž Pavšič pri-

pravil kulturno zgodovinski sprehod po Cerkljanskem z diapozitivi. V ponedeljek, 17. novembra, je prof. Janez Juhant predaval na temo Cerkev in politika. 24. novembra pa je društvo pripravilo okroglo mizo o problemih na naših šolah ob začetku letošnjega šolskega leta. Za kroniko zabeležimo na tem mestu tudi podatek, da je bila v Peterlinovi dvorani odprta v ponedeljek, 10. novembra, slikarska razstava umetnice Claudie Raza.

PREPREČENA DVOJEŽIČNOST

Strokovnjaki z videmske univerze so nameravali letos uvesti s finančno podporo Evropske skupnosti poskusno dvojezično vzgojo v dveh otroških vrtcih v Furlaniji (furlanščina in italijanščina) in v vrtcu v Sovodnjah v Benečiji (slovenščina in italijanščina). V Furlaniji so predlog sprejeli, v Sovodnjah pa so nekateri z agitacijo proti slovenščini od hiše do hiše dosegli, da so se starši izrekli proti poskusnemu uvajanju tudi slovenskega jezika v vrtce.

KULTURNA JESEN 86

Pod tem naslovom je beneško kulturno društvo Rečan začelo sredi novembra z nizom kulturnih pobud na Lesah.

UMRL FRANK STERLE

12. novembra so v Clevelandu (ZDA) pokopali Franka Sterleta, ki je vodil znano slovensko restavracijo Slovenian Country House. Tam se je zvrstilo veliko glasbenih gostovanj slovenskih ansamblov, ki so šli na turneje med domce.

DROG 122

Goriški tednik Katoliški glas je 30. oktobra objavil dolg članek s slikami, v katerem trdi, da sta dve veliki zasuti grobišči pobitih domobrancev v Kočevskem rogu ravno pri drogu št. 122 telefonskega voda, ki je speljan iz Kočevja do Baze 20. Tam je tudi križišče treh makadamskih cest.

UMRL PESNIK JOŽE UDOVIČ

Dne 7. novembra so v Ljubljani pokopali pesnika Jožeta Udoviča. Rodil se je leta 1912 v Cerknici. Začel je pisati v Domače vaje, Mladiko, Dom in svet ter Dejanje. Med vojno je bil partizan. Prvo pesniško zbirko je izdal šele leta 1961. Uveljavil se je tudi kot esejist in odličen prevajalec. Bil je član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

SLOVENC V PARIZU

Društvo Slovencev v Parizu je 8. novembra proslavilo svoj srebrni jubilej. V Slovenskem domu v Chatillonu je bila prireditev, na kateri je v slovenščini pozdravil celo chatillonski župan Lafon. Vodja slovenske katoliške misije v Parizu je g. Nace Čretnik. Rojaki pa izdajajo še list Korenine, ki ga urejata zakonca Branko Zorn in goriška rojakinja Verena Koršič Zorn. Ilustrira ga v Franciji delujoča slikarka Marjana Savinšek.

USPEH NA SORBONI

Znani slovenski bibličist prof. Jože Krašovec je dosedanji vrsti akademskih naslovov kot prvi Slovenec dodal dvojni doktorat na Sorboni in na Katoliškem inštitutu v Parizu. Dne 2. oktobra je tam obranil naslov doktorja zgodovine verstev — verske antropologije in teoloških ved.

Dr. Rajko Bratož (levo) in prof. France Dolinar med predavitvijo knjige »Krščanstvo v Ogleju«

Med otvoritvijo slikarske razstave Claudie Raza: od leve M. Bambič, S. Pahor in C. Raza

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

Koliko daje SR Slovenija Jugoslaviji

Če si nerazvit, si bržkone reven, revni pa so proletarci, zato si »naš«, v čast jugoslovanski družbi; če pa si kolikšaj razvit, moraš seveda imeti kaj pod palcem, si torej buržuj in si zato grd madež na samoupravnem socializmu, še posebej, ker je sleherna buržoaznost notorično in imanentno okužena z nacionalizmom. Ker naj bi bila Slovenija najbolj razvita republika v državi, se je nenadoma zazdela tudi najbolj sumljiva in nevarna, potrebna korenitih posegov in glasnih klicajev vseh, ki kaj dajo na svojo razredno in revolucionarno zavest.

Vendar tako ali drugače prihajajo v javno znanje posamični podatki o neposredni, torej ne ekonomfilozofski, podsystemski ali posredni pomoči nerazvitim, temveč o nečem, kar je do skrajnosti realno in česar pač ne morejo zrelativizirati nobene govorniške konstrukcije.

Iz časopisov se je z nekaj zbirateljske vneme dalo za leto 1985 ugotoviti tehle nekaj števil:

SR Slovenija je leta 1985 (podobno tudi prejšnja leta in desetletja) v sklad za hitrejši razvoj nerazvitih prispevala 2900 starih milijard, spomladi 1985 je »konvertirala«, se pravi svoje kratkoročne kredite te vrste ob enako nizkih obrestih spremenila v dolgoročne, vsega 6320 starih milijard (po sleherni ekonomistični abecedi, je to ob naših inflacijskih razmerah toliko, kot darovanje). — Ker številke naglo zastarajo, bi mogoče za primerjavo kazalo čoda-ti, da so vsi enomesečni kosmati osebni dohodki (s čimer je plačan tudi večji del šolstva, kulture, znanosti, socialnega varstva pokojnin ipd.) znašali v SRS okoli 6150 starih milijard.

Velike davčne in carinske oajšave nerazvitim in nadaljnja pomoč iz zveznega proračuna so v glavnem »kriče«, da se državni buđzet po normalni davšćinski in taksni poti ne napolni in je treba vanj »kotizirati«, to je dodatno prispevati sorazmerno svojemu družbenemu proizvodu. SR Sloveniji je leta 1986 odpadel delež v višini 15,4% (3800 starih milijard), za letoš so ji naračunali 17,8% (kar bi za lansko leto pomenilo nadaljnjih 600 milijard). 8% slovenskega prebivalstva prispeva kotizacijsko v zvezni proračun več od povprečnega Jugoslavana in seveda nekajkrat več od prebivalstva iz manj razvitih predelov.

— Že tadva docela konkretna in sistemski »odliva« zneseta skupaj 6700 starih milijard.

Toda stvari s tem niso končane. Pridelovanje hrane je prednostna naloga

in zanj bziramo dodatna sredstva: za pridelovalce umetnih gnojil smo morali leta 1985 zbrati najprej 72 starih milijard, potem je številka narasla na 180 in končno menda celo na 340 milijard; za regresiranje sladkorja 145 milijard, za regresiranje olja 90 — vse po deležu družbenega proizvoda, to je med 15 in 17%, čeprav porabimo kvečjemu 10% hrane.

In tako po vrsti: za železnico S'adar — Titograd 490 milijard, za odpravljanje potresnih posledic izpred let še zmeraj okoli 185 milijard.

Kaj bi bilo mogoče postoriti z vsem tistim nemajhnim denarjem, če ne bi bili tako ali drugače, upravičeno ali neupravičeno, zavezani »darežljivosti«.

Lahko bi na primer nakazali za vsakega »pridelanega« otročaja na Slovenskem po 100 ali celo 200 starih milijonov. S kakšnim veseljem bi se ta narod, ki se sicer boji še samega sebe in svoje asteničnosti, začel razmnoževati, kakšne številne družine bi naglo zrasle celo na Gorenjskem (ali še posebej tam), kako bi po vsej deželi od vzhoda do zahoda vihrale plenice, kako mimogrede bi dosegli in presegli matično mejo dveh milijonov! Pa bi še ostalo za boljše vrtce in za dostojno plačane vzgojiteljice, učiteljice in zdravničke! (Kako grozljivo in elementarno se odzivamo na sleherna znamenja obilja ali revščine, govori brez posebnih dodatnih razlag statistika rojstev za zadnja krizna leta: 1980. so našeli še 29.900 živih rojstev, naslednje leto 29 tisoč 220, leta 1982 še zmeraj 28.890, leto zatem 27.200, 1984. 26.270 in leta 1985 samo še 25.670).

Ali pa bi zastavili nekaj svetovno pomembnih, komičnih, avantgardnih, raziskovalnih programov, povabili nazaj vsaj nekaj pobeglih možganov, vsaj nekaj desetov in tistih 500 ali 500 vrhunskih znanstvenikov, nad katerimi še pregleda nimamo in ki predstavljajo tretjo, mogoče najboljšo slovensko univerzo, odšli pa so zaradi laboratorijev, ki jih ni bilo, in podobnih reči.

Edina resnično imenitna predstavitev slovenske sodobne kulture sveta, Plečnikova razstava v Parizu, je stala kakih 30 starih milijard (plačali so jih z večine Francozi). S prej naštetim denarjem bi lahko razposlali po Evropi 100 in več takšnih razstav, popolnoma bi se lahko razstavili, če bi nas le kdo hotel gledati. V tolažbo vsem praktičnim dušam bi s »preostankom« lahko doma razmeroma hitro poredili celotno, sicer polrazpadlo cestno omrežje (po približnih ocenah bi to leta 1985 stalo okoli 10.000 starih milijard) — Ali pa bi pozidali vse stare graščine, ki jih je podrli še vojna; če pa bi nam šlo za to, da bi ljudje na »sončni strani Alp« še več brali, bi jim lahko delili knjige

zastonj (ali pa vsaj vsako drugo). — V nekaj letih bi lahko, če bi tehtali spet drugače — s tem denarjem posodobili industrijsko tehnologijo, ki je zdaj sedemdeset odstotno zastarela in dotrajana.

— — — — —
To so tako visoke številke, da nalgajo izjemno odgovorna tehtanja, dogovarjanja in tenek slovenski in jugoslovanski državni občutek.

(iz eseja dr. Matjaža Kmecla, Ljubljanski dnevnik, sobotna priloga, 20. septembra 1986)

Državni tožilec in svoboda tiska

Beograjski INTERVJU in Ljubljanska MLADINA sta pred kratkim priobčila besedili, v katerih se oglašata med drugimi tudi javni tožilec Slovenije Pavle Car. Ta trdi, da smo v zadnjem času priče množičnega sejanja žolča, pesimizma, kritizerstva in političnih insinuacij, to pa počno tisk, RTV in založbe, različne tribune in okrogle mize, ki »zvijačno hodijo po robu kriminalne cone«. Za Carja je problem v tem, da se z vsemi temi napadalnimi dejavnostmi ukvarjajo govorniki iz t. i. intelektualne elite, ki v glavnem branijo sebe, nikjer pa jih ni, ko sede na obtožno kloč kak delavec. Odgovornost za takšno (slabo) stanje je po Carjevem mnenju tudi pri pravosodju in politikih.

Med konkretnimi krivci so po Carjevih besedah tudi trije slovenski časopisi: Mladina, Nova revija in Katedra, ob njih pa tudi Komisija za zaščito mišljenja in pisanja pri DSP (če drugih resničnih in izmišljenih organizacij iz Jugoslavije ne omenjamo).

Posebej je Car vznemirljen zaradi združevanja teh »kritizerjev« in zaradi pisanja peticij, pamfletov, parol, k jg in »raznih del s sumljivimi političnimi sporočili«, ki so proizvod takšnih ljudi. To delovanje po njegovem mnenju za- vaba študente in dijake v lažno iluzijo o neki posebni svobodi govora.

Komisija za zaščito mišljenja in pisanja pri Društvu slovenskih pisateljev je po razpravi z uredniki omenjenih treh časopisov ugotovila, da javni tožilec Car — če je verjeti omenjenima poročiloma — povsem zgrešeno prikazuje delovanje kulturnih delavcev v Sloveniji, in da brez argumentov obtožuje omenjene tri časopise, ki v sklaču s predstavami o našem pravnem sistemu in o vlogi javnega tožilca v njem, od osebe, kot je Car, pričakujejo bodisi obtožne predloge bodisi spoštovanje delitve dela in nevmešavanje v kulturne zadeve.

(Ljubljanski dnevnik, 19.9.1986)

Nekdo v Ljubljani krade iz arhivov...

... In kaj mi pomaga, da bodo nekoč odprti arhivi? *Mladina* prinaša (7. marec 1986) neavtorizirano besedo Ivana Križnarja na 17. seji komisije CK ZK Slovenije za agitacijo in propagando, ki je bila 30. januarja letos. Iz nje izvem naslednje: »Komisija za zgodovino ZK Slovenije je bila seznanjena s tem, da je bilo pred nekaj leti uničeno pomembno gradivo o kaznivih dejanjih po vojni usmrčenih domobrancev in o ugotavljanju njihove individualne krivde; o tem, da so celo iz gradiva zgodovinskega arhiva CK ZKS iztrgani najpomembnejši deli dokumentov o poteku dachauskih procesov in da so bili pred nedavnimi uničeni pomembni dokumenti o delu VOS v Ljubljani.« Izrekam priznanje za odgovorno in pogumno besedo Ivanu Križnarju! Obenem pa naj povem, da me je ob tem poročilu zašlo novo razočaranje nad delovanjem in moralno podobo nekaterih nekdanjih revolucionarjev. Pa ne le razočaranje, ampak bes. Uničevanje dokumentov je vandalizem! Zgodovinski dokumenti iz katerega koli obdobja zgodovine kakega naroda so njegova neodtujljiva dediščina ...

(Spomenka Hribar
v *Novi reviji* 48/49 - 773)

Kaj je pisal Lojze Ude Dušanu Kermaunerju po paktu Hitler - Stalin v septembru 1939...

... Jaz takega verovanja v Moskvo in Stalina nisem zmožen in ne take discipline. Pač nisem marksist, leninist, a tudi ne kak slovanofil iz polpreteklih časov. Tudi jaz verujem, a moje verovanje se ne obeša na nobeno osebo, na nobeno doktrino. Moje edino verovanje je vera v smisel borbe za resnico, za pravico in svobodo, v vsakem trenutku, v vsaki situaciji... Marksizem mi ni vse, in človek, kolikor njegovo dejanje in nehanje objasnjuje marksistična metoda, ni cel človek... Ali ni neprimerno večja nevarnost, da si tog Ti, ki navezuješ usodo slovenskega naroda, in menda sploh vsega človeštva na usodo odnosno dejanje in nehanje Sovjetske Rusije, kakor za včeraj, tako za danes in za jutri... Fanatično verujem, da nas more rešiti samo fanatična resnicoljubnost. In če mi je treba zgubiti vse in ostati gol v življenju, resnico je vendar treba vsak dan znova iskati, se znova boriti zanjo... Kolikor v Sovjetski Zvezi še velja princip ekonomske enakosti, ga glede politične enakosti še zdavnaj ni. Razen tega so metode vladanja še vedno skrajno nasilne. Prav te od časa do časa ponavljajoče se čistke so najjasnejši dokaz, kako daleč je tudi v Rusiji še do de-

mokracije. Postaviti vsakega, ki celo v družinskem krogu marksizma ima o tem ali drugem vprašanju z dnevnega reda drugačno mnenje kakor Stalin, ob zid in ga dati ustreliti, to menda še ni demokracija... Dočim je v zapadni Evropi v eni ali drugi državi, prav zaradi politične svobode, ki vlada v njej, še dana možnost, da se bo izvršil preobrat s ka; najmanjšimi krvavimi žrtvami, je pričakovati v Rusiji nekaj hujšega. Neenake politične pravice, topost birokracije in Stalinove nasilne metode razračunavanja s političnimi nasprotniki ne morejo roditi nič dobrega ...

(*Nova revija* 48/49, 671 nasl.)

SLOVENCİ IN NATALITETA

Podatki o tem, koliko je v Jugoslaviji v zadnjem letu naraslo število prebivalcev v posameznih republikah in obeh avtonomnih pokrajinah, so za Slovenijo prav gotovo vsaj zaskrbljujoči, če ne celo alarmantni. Med 31. decembrom 1984 in 31. decembrom 1985 je prebivalstvo Slovenije naraslo samo za osem tisoč. Morali pa bi — če bi hoteli v korak s povprečjem — narasti vsaj za 12.500. Treba bo poskrbeti za večjo nataliteto, če bomo hoteli preprečiti, da bo delež slovenskega prebivalstva v odnosu do celotnega prebivalstva iz desetletja v desetletje vedno manjši.

(*Tednik 7D*, 23.I.86)

TRAGEDIJA SLOVENSKEGA PORABJA

S Srebrnega brega (404 m), najvišjega vrha na Goričkem v Prekmurju, je lep razgled na Porabje, na najsevernejše slovenske vasi: Gornji in Dolnji Senik, Sakalovce, Slovensko vas, Žido, Ritkarovce, Verico, Andlovce, Štefanovce, Otkovce in Farkašovce. To so vasi ob Porabju, onstran jugoslovanske državne meje na Madžarskem. Ker tam še žive Slovenci, sva s prijateljem, ki je te kraje že večkrat obiskal in je sam Goričanec, doma s severnega dela Prekmurja, načrtovala obisk Porabja, a nama to ni uspelo. Pred mesecem dni mi je o tem pisal naslednje: ...»Veseli me, da se zanimaš za Porabje, ki je naša najbolj boleča rana, ker v zadnjih letih slovenstvo tam naglo izginja. Dokler tudi na papirju niso imele nobenih pravic, so zdržali, zdaj, ko vsaj na papirju imajo svoje narodnostne pravice, pa se naglo potujčujejo. Mislím, da je večja krivda na naši, kakor pa na oni strani, ker se za stike vse premalo potegujemo. Madžari so si znali pridobiti mejni prehod povsod tam, kjer imajo svojo manjšino na naši strani: na Hodošu in v Lendavi. Med nami in Porabskimi Slovenci

pa ni mejnega prehoda in če hočemo priti na Gornji Senik, ki je od nas oddaljen 3 km, moramo na Hodoš in potem nazaj prek Monoštra na Senik, to je okrog 60 km daleč. Za to se nihče ne zmeni. Zdaj se temu niti ne čudim, saj berem v Čačinovičevi knjigi "Poslanstva in poslaništva", da se Jugoslavija leta 1945 sploh ni potegovala za to, da bi Porabje pripadlo Jugoslaviji. Zagnali so se v to samo neki posamezniki, ki so jim Rusi takrat dali dobro lekcijo in meja je ostala, kakor je bila. Porabce pa, ki so kakorkoli pokazali, da bi radi bili priključeni k Sloveniji, pa so v letih okrog 1950 izselili. Po letu 1956 so se nekateri vrnili, drugi pa so ostali v novem okolju. Tudi na cerkvenem področju se na skrit način opravlja madžarizacija. Čisto slovensko vas — Slovensko ves so ločili od svoje dosedanje slovenske župnije Štefanovci in so jo prefarali k Monoštru, kjer je čisto madžarsko bogoslužje. Isto se je zgodilo s Sakalovci, ki so jih prav tako vzeli Štefanovcem in so jo prefarali k Dolenjemu Seniku, kjer je vse madžarsko v cerkvi. Tako tudi po tej liniji ni rešitve. V Štefa-

novcih je pred tremi leti umrl župnik, ki je vse opravljal v slovenskem porabskem narečju. Na njegovo mesto je prišel mlad župnik, po materi Slovenec, po očetu Madžar in je uvedel madžarski jezik v vse obrede. Zdaj drži slovensko zavest pokonci samo še Janoš Kühar na Gornjem Seniku. V tej župniji je še vse slovensko, sicer v narečju, toda naše. Kaj bo, ko bo tudi ta umrl?

Uradno je seveda vse v najlepšem redu, saj razne skupine kar naprej sejejo in se shajajo, delajo načrte in sklepe, toda vse to gre mimo ljudi, ljudstva se vse to niti ne dotakne.

Dokler so ljudje ostali doma v svojem slovenskem okolju, so zdržali, drug drugega so podpirali. Zdaj gre mladina v svet in se kot posamezniki kmalu izgubijo v tujem okolju ...»

Kako vse drugače pa je postreženo madžarski manjšini v Prekmurju. V velikem šolskem središču v Dolnji Lendavi je pouk dvojezičen, napisi so dvojezični, za madžarsko manjšino je služba božja v njihovem jeziku povsod,

M. Šah

Dve novi knjigi Alojza Rebule

Tržaški pisatelj Alojz Rebula je izdal leta 1985 dve novi leposlovni knjigi: *Oblaki Michigana* in *Savlov demon*.

OBLAKI MICHIGANA. Ameriški dnevnik od 22. julija do 19. avgusta 1975. Izdali Mohorjeva družba v Celovcu in Mladika v Trstu. Besedo o avtorju je napisal Vinko Ošlak.

Rebula je sprejel vabilo baragoslovca Toneta Zrnca, lazarista in župnika slovenske fare Marije Pomagaj v kanadskem Torontu, in v omenjenih dneh obiskal Kanado in ameriško zvezno državo Michigan, da bi si ogledal kraje, kjer je med Indijanci misijonaril slovenski svetniški kandidat Irenej Friderik Baraga. In pisatelj je tam tako doživel Barago, da je o njem napisal »morda najbolj občuteno hagiografijo, kar jih Slovenci imamo« (Ošlak), **Duh velikih jezer** (Moh. družba v Celju 1980), dnevnik-potopis pa je že spomladi 1976 poslal Goriški Mohorjevi družbi, a ga zaradi različnih vzrokov ni mogla izdati.

V *Oblakih Michigana* je ves in najboljši Rebula: velik umetnik, ki zna združiti naravo, ljudi, razmere, izredno razgledanost po svetovni literaturi, filozofiji in teologiji z globoko vero v doživeto in zaokroženo enoto. Zato je potopis večplasten in mnogopoveden.

Podlaga vsemu je lepota narave. Pred bralci se odpirajo nepregledni in nepokvarjeni ameriški in kanadski gozdovi okrog Velikih jezer, ob katerih se je razprostiralo Baragovo misijonsko področje, gozdovi Michigana in Ontaria, ki jih je Baraga prekriziral z indijanskimi krpjami ali na pasjih sanah, danes pa so kraji povezani z modernimi avtomobilskimi cestami: »Udobno zleknjen v avtu, obdan s konfortom modernih motelov, sem si ogledal zemljo, ki jo je slovenski Frančišek Ksaverij prekriziral peš in v čolnu in s prvimi parniki in s prvimi vlaki, s pavlovsko nepomirljivostjo, nenasitno lačen milj in duš in božje slave.«

Na to podlago je vdela Rebula spomine na Barago, ki so v tistih krajih zelo živi. V Houghtonu je npr. prešel v ljudsko reklo. Če mora kdo kam peš, pa se mu zdi predaleč in godrnja, mu rečeš: »Kaj pa Baraga?« Ob Gornjem jezeru so po Baragi poimenovali okrožje, okraj, vas, park, gozd, jezero in potok, v kraju L'Anse so mu 1972 postavili spomenik, kot piše Rebula: »pač spomenik v slogu dežele, ki ima za sabo osvojitve Lune. Štirje oporniki v obliki naperk velikanskega dežnika ponazarjajo indijanski šotor. Njihovi loki se koncentrično stekajo v nekakšen oblak. Na njem, kakih pet metrov nad zemljo, stoji s svojimi petimi tonami bronasti Baraga, v talarju in mantilji, z razpelom v desni roki in krpljo v levi.«

Našel je indijanske vasice, ki jih je postavil Baraga, da bi jih navadil kmetovanja in jih rešil zasužnjenja žganju, s katerim so jih napajali beli trgovci, Baragove cerkvice in polno sledov njegovega civilizacijskega in verskega delovanja. Našel je muzeje in arhive z Baragovimi spominki, škofijsko hišo v Marquetu in stolnico s kripto, v kateri počiva Baraga. Pisatelj je toliko povedal in odkril o Ba-

ragu, da vstaja pred bralcem v vsej veličini ta enkratni Baragov človeški lik.

Tretjo plast predstavljata Amerika in Kanada, dve urejeni državi z delavnimi ljudmi, z demokracijo in svobodo in globokim verskim čustvom. Rebula je odkril drugačen svet, kot ga slika evropsko časopisje, in nad tem je bil prijetno presenečen.

In sem so postavljeni slovenski izseljenci, ki so si iskali novo domovino z različnimi usodami in po raznih poteh. Ustvarili so si nove domove in marsikje slovenske skupnosti. Samo v Torontu imajo dve župniji, slovenski osnovni šoli, vrsto dvoran za prireditve, več društev in denarnih zavodov, mnogi pa so se gospodarsko uveljavili. Rebula je obiskal tri podjetne Slovence, ki s svojimi podjetji tekmujejo z drugimi Kanadčani. Vsi pa se borijo za to, da bi se narodnostno čim dalje ohranili.

Vse to pa je prepedeno z razgovori o vseh mogočih vprašanjih, ki dopolnjujejo celotno podobo. Nad vsem pa je On, ki je vse to ustvaril. Rebula in njegov spremljevalec molita rožni venec, ko brzi njun avto z 90 miljami na uro.

Izredno uspel je opis obiska Niagarskih slapov, ki je tako plastično in miselno poglobljeno podan, da bi spadal v antologijo slovenske proze.

Izven Baragovih poti je kratek obisk New Yorka in posebno Washingtona, kjer se sreča z nekaterimi slovenskimi izseljenci, ki so se vključili v ameriško življenje in se v njem uveljavili. Tu je mogel Rebula videti nekaj dovršenih ameriških ustanov in spomenikov, ki so še potrdili njegovo doživetje Amerike.

Čeprav bi bil Rebula prvi dan najrajši na torontska vrata napisal: »Evropi za en mesec vstop prepovedan,« ga Evropa nevidno spremlja na vseh korakih. Iz knjige odmeva Kocbekova afera zaradi intervjuja o pobitih domobrancah, ki jo je dal Pahorju in Rebuli za zeleno knjižico, ki je izšla v Trstu. Odmevata marksizem in krščanstvo, preteklost in sedanost doma in po svetu, pripovedi izseljencev o doživetjih. »V Rebulovi zdomski Ameriki spregovorijo vse barve predvojne in medvojne politične, konfesionalne in celo vojaške palete. Ni njegovo, da bi med njimi razsojal, temveč jih pušča spontano govoriti in utemeljevati njihov prav« (Ošlak).

Knjiga, polna naravnih lepot, živih ljudi in tehtnih misli.

SAVLOV DEMON. Šest iger z religiozno tematiko. Ognjišče Koper 1985. »Pričujoča dramska šesterica predstavlja izbor iz mojih radijskih iger, ki so bile v šestdesetih in sedemdesetih letih izvajane na Radiu Trst A in ki so zdaj prirejene za oder. Dve od teh iger — **Četrti kralj in Neznana zvezda** — sta z božično, dve — **Poncijeva žena in Somrak** — z velikonočno tematiko; ena od teh iger — **Mešto Arbela** — posega v sodobnost, ena pa — **Savlov demon** — v biblijske čase ...« (Al. Rebula, Šesterici na pot).

Osrednja misel iger je, da preprosti ljudje, ljudje dobre volje najdejo Kristusa, ker ne iščejo sebe, ugleda in gmotnih koristi. Pilatovo ženo je moževa obsodba Kristusa tako pretresla, da je obiskala Marijo, razumela dogodke in našla vero. Tudi stotnik Kornelij in njegova žena sta doživela vstajanje in vero. Trije modri so videli neznano zvezdo in šli za njo, odpravnik kraljevih slov Asver se je vrnil, ker je vzel v službi samo dopust. »Ta zvezda se da videti, kolikor ne vidiš sebe« (Neznana zvezda). Tudi Herodov pisar Grk Dinarh je videl zvezdo in se pridružil trem kraljem kot četrti kralj.

V Mestu Arbela pride v sodobnosti Tujec (Jezus) v mesto in vznemiri vse, ki ga vidijo, da telefonarijo na policijo, čeprav ni nič napravil. Odklonijo ga bogati in vplivni, na kosilo ga povabi le uboga snažilka iz gostišča, ki ga je

prvi hip spoznala. Končno ga je policijski ravnatelj izgnal »zaradi kaljenja dnevnega in nočnega miru«. Arbela bo spet lahko mirno spala. V igri nastopajo še Napovedovalec in Zbor živih in Zbor mrtvih.

Savlov demon je zajet iz stare zaveze in prikazuje Sava, kako ga muči demon, odkar ni poslušal Gospoda. Pridružilo se je še ljubosumje na Davida, ko je premagal Goljata in Filistejce. Končno so ga pokončali Filistejci.

Pisatelj zna z nekaj potezami poustvariti razmere in razpoloženje časov in krajev, v katerih se dejanje odvija, vanj pa vdela žive in prepričljive ljudi, ki delujejo po svojih nazorih. Ideje so jasne in nevsiljive.

Igre, ki so bile napisane za radio, je izbrala, priredila in opremila s scenskimi napotki pisateljeva žena Zora Tavčar.

Tine Debeljak ml.: Prsti časa

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu v Argentini je izdala maja 1986 svojo 125. publikacijo. To je druga pesniška zbirka Tineta Debeljaka mlajšega **Prsti časa**, ki prinaša na 48 straneh 28 pesmi.

Tine Debeljak mlajši se je rodil 1936 v Ljubljani, kjer je dovršil klasično gimnazijo, nato je odšel k očetu dr. Tinetu Debeljaku v Argentino, doštudiral matematiko na državni univerzi v Buenos Airesu ter postal profesor na zasebni gimnaziji. S pesmimi je začel sodelovati v reviji Mladinska vez, leta 1965 pa je skupaj z Vinkom Rodetom izdal pri Slovenski kulturni akciji zbirko **Pesmi iz pampe**.

Debeljakovih pesmi v tej zbirki je 20 in imajo naslov **Homo viator**. V njih toži o nerazumevanju med ljudmi, truden in žejen je ljubezni, podlaga vseh pa je brezmejna argentinska pampa, ki ga s svojo neizmernostjo pomirja, čeprav pa še vedno sanja o topli domačnosti ob stari slovenski krušni peči. Iz verzov odseva slovenska predvojna ekspresionistična metaforika. (Gl. M 1969, 171-72).

V novi zbirki **Prsti časa** obravnava problem časa, kakor ga doživlja osebno in kaj čas prinaša in odnaša. V prvi pesmi **Čas** poje o času takole:

Čas ...	Čas ...
vsakodnevna luč	krvavi krik
temà in zopet luč	stisnjenih ustnic
novih dni.	rdečih željã.
Čas ...	Čas ...
ubiti odmevi	zeleni odsev
samotnih korakov	čakajočih oči
v žalostnem mestu.	ob večeru.

Že v tej pesmi so temeljne značilnosti pesnikovega razpoloženja v vsej zbirki: enoličnost vsakdanjega življenja brez sprememb — luč, tema, luč; osamelost v velemestu, ki je zato žalostno; krik po neizpolnjenih željah in morda v pampi čakanje ob večerih na ljubezen. Zdj »samoten čas polzi s srce«. Pesnikov korak »je vkovan v verige / praznih dalj«, čas se izmika njegovim rokam. Prve dni je ljubil večerno zarjo, pozneje je hrepenel za krivino obzorja, končno je štel zvezde v puščavskih no-

čeh, zdaj »samo sledim / praznim trenutkom, / ki prihajajo / in se poslavljajo«. Usahlo pričakovanje se preliva med prsti v prazne struge. Ostal je sam na obali trenutka. Zaprte ceste ne vodijo domov, ne peljejo nikamor.

Iz teh obtožb neusmiljenega časa izstopa pesem **Reminiscence**, ki je tako nazoren in plastičen oris večera, da bi ga lahko naslikal. V naslovni pesmi **Prsti časa** misli, da je morda kje čarni svet, kjer bi srce čutilo »bližino breztrajne večnosti«, vendar pa bi bil tudi tam »v objemu vročih prstov časa«.

O počitnicah se je zatekel spet v pampo, ker ve:

»teža pampe v objemu obzorij
odtehta puhle privide zidov,
izbriše boleče kaplje asfalta
in živi kres v večernem mraku
prežene sence iz temnih oči.«

Mir je našel v nočni pampi v edinstveni pesmi **Romanca o smaragdih očeh**, ki je tako mojstrsko zgrajena, da zapoje na papirju. V daljavi pa se prikazujejo Ande okrog Bariloč: »gore in jaz strmimo v vekoviti mir«.

Debeljakova zbirka Prsti časa je globoko občutena in pretresljiva izpoved izseljenca, ki ga velemesto duši in pušča samega. Nobene spremembe ni v vsakdanjem življenju, le čas neusmiljeno teče in pritiska nanj. Nekaj sprostitve mu nudi neskončna pampa, ki je vsa zelena in porasla ter prehaja v skalne vrhove. In z gorami strmi pesnik proti večnemu miru, ki je onkraj obzorij.

Pesmi so napisane v prostih verzih, večinoma kratkih in v svobodnih kiticah. Jezik je izbran, primere sveže in mnogo povedne. Za zgled samo naslovna pesem: »trenutek v večnost zacvete; polnočno sonce poljublja vse dni bele obraze; kolo se ne vrti na utrujeni cesti; bronasti zven visi na poti v neskončnost mejã; melodija pleše v visokem altu enakomerne nepretrganosti; srčni utrip čuti bližino breztrajne večnosti; moja raztrgana misel utripa v objemu vročih prstov časa«.

Zbirka prinaša nov svet in nove probleme v slovensko poezijo.

GLEDALIŠČE

BLAGRI DANES

Res je! Košutova izjava, da se bo treba za to postavitev Cankarjevega Blagra opredeliti, v polni meri drži. Pri tem pa gre ločeno oceniti na eni strani Svetinovo in predvsem Jovanovičevo postavitev, na drugi pa smisel interpretiranja, oziroma prirejanja klasičnih gledaliških del, o čemer je Mladika že pisala v zvezi s Pohujšanjem.

Dušan Jovanovič se je tudi tokrat izkazal v vsej svoji izrazni moči. Z blestečo simboliko je prodiral v samo bistvo Cankarjevega sporočila in ga celo presegel (o tem pozneje) v iskanju aktualnosti osnovne ideje. Naj takoj na začetku povelj, da se je režiser precej zvesto držal originala. Najbolj vidno je posegel v četrto dejanje. Dejansko je le zaključek sad njegove interpretacije. Vse ostalo v celoti zaobjema Cankarjevo zamisel, še več, ponekod je ta še celo podkrepjena z ustreznimi simboli: eno samo veliko šotorišče na začetku igre, ki ponazarja slogaštvo med slovenskimi strankami v preteklem stoletju, postavitev dveh ločenih »taborov«, ki simbolizira t.i. »ločitev duhov«. In še: tudi čevlji na levi nogi, ki se nikakor ne sezuje in spravlja Grozd preko obupa v blaznost, v shizofreno obnašanje, prvotno idejo še stopnjuje in je ne krni. Prav v teh malenkostih je videti Jovanovičevo mojstrstvo.

Tu pa je treba ločiti Cankarjevo od Jovanovičevega sporočila. Prvo je vsem že znano. V imenu narodovega blagra si Gruden in Grozd (simbola dveh glavnih političnih struj na Slovenskem) skušata pridobiti premožnega tujca Gornika. Ta se v zmešnjavi ne znajde in zapusti prizorišče. Grozd in Gruden pa sta premagana od proletarca, častnikarja Ščuke, ki kot glasnik porajajoče se revolucije s skupino somišljenikov — »kraljev v cunjah« — napače Grozdovo bivališče. V tem oziru je bil Cankar svojčas naravnost preroški. Jovanovič pa je šel tu nekoliko dlje. Z zaključno sceno je postavil igralce v tako situacijo, ki dobesedno slika današnje stanje v svetu, s posebnim oziranjem na slovenski primer. Pravi zmagovalec ni več Ščuka marveč Gornik. Spričo premikov, ki jih danes doživlja

Slovenija, in poznavanja drznih postavitev mladinskega gledališča (katerega duša je Jovanovič sam), bi lahko mirno rekli, da je Jovanovičevo sporočilo sledeče: liberalni in klerikalni krogi so že zdavnaj preminuli, sedaj pa je umrla še revolucija, če ne drugje vsaj v človeškem srcu. Ta pa je pustila za seboj praznino, ki jo naš človek napolnjuje z individualizmom, z zapiranjem v zasebno življenje. Tudi slovensko ljudstvo postaja tako narod, »ki se ne utemeljuje na iracionalnih, mitičnih zgradbah iz preteklosti in revolucije, izročilu in prepovedih, ampak izključno na moči. Tej moči pa je ime produkcija, kapital, tehnologija, profit, obresti.« (Ivo Svetina, Gledališki list) »Kralji v cunjah« niso torej več Cankarjevi »hlapci Jerneji«, slovenski ljudje z dograjeno osebnostjo, z vzravnano hrbtenico, »sami svoji, predrzni in ponosni«, ker vedo, da se borijo za boljši svet, pa čeprav izhajajo iz najnižjih družbenih slojev; torej kralji v duši, na zunaj razcapani. Tu pa nasprotno ostanejo kralji na zunaj, medtem ko so v notranjosti »cunje« — raztrgane osebnosti brez idealov, razen stremuških in dobičkonosnih. Pridevniki »sami svoji, predrzni in ponosni« prevzamejo tako svoj resničen pomen in negativen prizvok. Vse je torej postavljeno na glavo. Gornik, svojevrstna podoba brezbržnosti današnjega človeka, prevlada nad vsemi, vse se mu klanja, celo beseda je v njem — v sodobni družbi — izgubila svojo izrazno moč. Boleče a resnično odjekne Čukov klic: »Dokler se stvari v določenem 'okolju' ne bodo spremenile, bodo tudi te presoje takoj po premieri pisane v mučnih krčih...« (Primorski dnevnik, 19.10.1986)

Ne gre, da bi zdaj tu presojal od kod to stanje. Za to so poklicani drugi. Jasno pa je, da se danes slovenski narod v »mučnih krčih« skuša izviti iz nasilne livelizacije slojev in tistega nesvobodnega trgovanja, ki je dejansko zavrlo vsak poizkus umne ekonomske konkurence, da o svobodi besede sploh ne govorimo. Od tod skrb le za lastno hišo in vrt, za avtomobil in poletne počitnice. Ni namreč naključje, da je Jovanovič prvi del komedije postavil v šotorišče, oziroma v »camping« — počitniški cilj vsakega poprečnega Slovenca.

Da pa bo slika popolna, se ustavimo še za trenutek pri Ščukovi smrti. Kaj ga je pravzaprav privedlo do samomora? Da, ponižujoče dejanje zavežovanja levega čevlja — in ne desnega, ki si ga je Grozd nalašč odvezal — je v resnici tista »majhna brca«, tista »človekoljubna klofuta«, ki ga privede do usodnega koraka. A ne pozabimo tudi na Gornikove besede: »Vi ste izmed tistih, ki žive jako hitro in se obesijo, če ugledajo slučajno vrv.« Ta izjava je v Jovanovičevi postavitvi ključnega pomena: saj je Gornik tisti, ki nakaže Ščuki konec in z vrvjo, na kateri je slednji visel, spravi ljudstvo na kolena. Ostaja torej končni in edini zmagovalec.

O tem naj bo dovolj. Vprašanje, ki sem ga sprožil že ob letošnji postavitvi Pohujšanja, do kod lahko sega interpretacija in kje se začenja priredba, je tudi tokrat aktualno. Naj pa zaključim to svoje izvajanje z mislimi, ki jih je na okrogli mizi »Cankar danes« podal Tone Partljič. Sam je priznal, da se je s Cankarjem veliko ukvarjal, ga prirejal, napisal celo travestijo Hlapcev - Oskubite jastreba. Po vsem pa je prišel do spoznanja nesmiselnosti takega početja. Dramatik naj sami pišejo, naj ustvarjajo nova, izvirna dela.

mak

TUDI V PEKLU
LAHKO ČLOVEK
OSTANE ČLOVEK

V okviru koroških dnevov je v nedeljo, 12. oktobra, nastopila v Prešernovem gledališču v Boljuncu igralska skupina društva Zarja iz Železne Kaple. Primorskemu občinstvu je prikazala Franklovo enodejansko časovno vzoredje v Birkenwaldu, ki je kratek izrez iz trpljenja deportirancev v koncentracijskih taboriščih med 2. svetovno vojno. Gre torej za že večkrat preizkušeno formulo, ob katero bi se lahko kdo obregnil s spraševanjem po smislu pogrevanja tako boleče preteklosti. In vendar ne gre tu le za neko črno-belo slikanje več ali manj resničnega dogodka, temveč za resno pričevanje človeka, ki je na lastni koži preizkusil grozote lagerja. Teža igre pa ne sloni na

dogajanju samem, ampak predvsem na osmišljanju trpljenja in na obujanju duhovne dimenzije človeka. Povsem aktualna tema torej, upam si celo reči nujna, v svetu zmedenih vrednot, manjkajočih idealov in nesmiselnih samomorov.

Da lahko bolje dojamemo vodilno misel tega odrskega dela, je skoraj nujno seči po Franklovi uspešnici Psiholog v taborišču smrti (v slovenski izdaji omenjene knjige je priobčeno tudi Časovno vzporedje v Birkenwaldu). Le tako lahko razumemo brezčasnost dogajanja, v katerem se prepletajo dialogi med filozofi Kantom, Sokratom in Spinozo z umiranjem v taborišču. Le tako moremo seči v bistvo trdne duhovne povezanosti med glavnim junakom Francem in umrlima materjo in bratom, v luči katere so že misli same prava darila, ki jih trpeči ponuja svojim dragim. Dimenziji časa in prostora sta na odru porušeni, prav tako kot v taborišču, ko je šlo še najbolj krepostnemu jetniku le za golo preživetje dneva. In vendar tudi v takem peklu lahko človek ostane človek. Franc — idealist, ki bi lahko bil avtor sam, se neprestano zaveda, da je treba »verigo zla« enkrat pretrgati. Toda kako? S pogumnim človekoljubnim dejanjem. Zaveda se, da je lahko tudi smrt smiselna tistemu, ki je pripravljen zavreči svoje življenje. Ob tem spoznanju za trenutek zahrepeni po samožrtvovanju, a usoda odloči drugače: obsodi ga na življenje, ki je v danih okoliščinah veliko težje od smrti. »Čemu naj živim? Milost bi bila smrt!« se zave Franc. Prav na koncu pa nakaže rešitev, ki jo je režiser nazorno podkrepil z vstajenjsko alelujo. »Gospod!« — umrli in vstali Kristus steguje svojo roko in nam jo ponuja. Kdor ima ušesa, naj posluš!

Amaterska skupina iz Železne Kaple je vloge dovršeno odigrala. Le nekatere scene v taborišču so se razvijale z nekoliko preveč patetičnim zanosom. Najbolj prepričljiv je bil Kant, ki je z jasnimi, glasnimi in smiselnimi podajanjem presegal vse nastopajoče. Posebna pohvalna beseda pa naj gre režiserju za njegov trud, da bi statičnost teksta razbil s primernimi odrskimi premiki in bogatimi koreografijami polnimi simbolov, ki so se na okusen način vpletale v dogajanje. Uporabil je tudi številni mešani zbor, ki je z ubranimi petjem priskrbel enodejanki zvočno kuliso.

mak

KNJIGE

ŠTEFAN STEINER: PESMI

Z eno izmed svojih zadnjih publikacij pa nas je Teološka fakulteta v Ljubljani res presenetila. Pet let po smrti njenega najmlajšega dekana smo namreč odkrili novi temelj trajnega spomina nanj — njegove neobjavljene pesmi. Zapuščina je izšla letos z naslovom **Pesmi** — kakšna preprostost v imenu skupine sedmih ciklov, ki se vendarle postavljajo z barvitostjo naslovov: **Nekje se je pesem sprostila, Zatemnjeno sonce, Vriskajoči kres, Pot med vami, Kriki, Večni mostovi, Slovo**. Preprostost in hkrati barvitost tudi v samem življenju pesnika Štefana Steinerja, sina prekmurskih kmetov, človeka v vrhuncu duhovne polnosti in v prezgodnjem objemu smrti.

Pesmi si v zbirki sledijo kot pesnikovo življenje. V zaporedju izkušenj, pričevanj, videnj in pričakovanja smrti, iz vrelca človeških vrednot, zemlje, Boga.

Pesnik sega po zlahtnem izročilu klasične slovenske poezije z osnovo neposrednega v izraženem. Pesem je navdih sam, poživljajoči plamen in samo bistvo. Z njo je doživeta pot k polnosti, katere cilj je Bog.

V povezanosti z zemljo, naravo in pristnim čutimo odjek impresionizma, kot je uspel pri Murnu.

Cikel **Zatemnjeno sonce** je odtis tragedije, ki je je bil deležen človek v bogu za preživetje in ohranitev upanja.

Pesnik izpoveduje v valu polnega ekspresionizma — v krvi Kosovela in Bantiča:

Vse poti so polne krvi,
ne morem več stopiti
na suho.
Iz ust se kri
nam péni
in še je niso siti.
Iz kalnih oči
črna kri.
Vse hočejo spremeniti
v kri.

Vendar se tragedija v širokem zama-hu hipoma prelevi v burko, v ironično »šalo« polpretekle zgodovine, v kateri lahko izstopa kvečjemu odpornost in radoživost slovenskega naroda.

SLOVENSKA RAPSODIJA

To vam je narod:
stalno krvavi,
pa le živi!
Saj pač zato živi,
da krvavi.

Biti bičan, krvav ...
Kdo nas biča, je postransko,
tujec ali sami;
če sami, je vsaj več krvi,
sladke krvi iz bratske strasti.
Hej, Polde, Jože, Drago,
Edi — takole za smeh
igračko smrt v roke,
saj burke le-te
mi trpimo smeje!

Pesnik se polagoma približuje rešitvi v duhovnem svetu. Motiv bo poslej čista religiozna lirika, usmerjena k pesniškemu izlivu življenja v neizogibni konec, razpršen kot vonj kadila zunaj časa in prostora.

Cikel **Večni mostovi** izraža pesnikovo zaupanje v Boga, v odločitvi, da bo šel po poti Njega, ki oživlja in teši.

Vera je preprosta v svoji trdnosti. Most do Boga tvori tradicija, spomin in izročilo. Zato se pred umirajočim pesnikom vrstijo radostne božične procesije. Verz se polagoma umirja — življenjsko zbitost v prostem verzu izpopolnjuje lahkotna ubranost tihe resignacije in prepričanja v božjo previdnost. Iz popolnega soneta diha Gradnikov tanatos.

Slovo, zadnji ciklus, je pesnikova zadnja izpoved pred potjo v večno svetlobo. Molitev je klic k Bogu in duhovna oporoka, vdanost v neizogibno in poslednji mir v prepričanju, da je pot k Bogu tudi to, kar človek trajnega zapušča.

Pesem sama je slavospev stvarjenju in ostaja med ljudmi, če se v njej prepoznavajo. V **Oporoki** je Štefan Steiner prepoznal to lastnost svoje poezije:

OPOROKA

(ki jo moram sam opraviti)
Prišla bo ura,
ko telo se v svežo jamo opoteče,
pramati zemlja vase ga povleče —
najvišje volje nezlomljiv ukaz je tak.
Ko zazija v me grob, ta zibelka brez dna!
brez tožbe prah telesa mu ponudim,
a preden prvič — zadnjič vanj se
zgrud'm,
iztrgal pesem bom iz svojega srca.
In vrgel jo bom v polja, kjer pšenični klas

lovi v naročje sonca žarke zlate,
jo vrgel med topole bom možate,
kjer teče mimo ceste nepretrgan plaz.
Potem bo domovala tam, kjer smrti ni:
naj združi s spevi se topolov, klasov,
in v zboru njihovem skoz méne časov
mladostna večno, večno lepa naj živi.

ESTER SFERCO

Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

BRZOJAVKA Z ONEGA SVETA
PLENUMU KULTURNIH DELAVCEV O F
NA BLEDU

To je lepo, dragi tovariši, da ste za temo svojega razpravljanja vzeli 4. temeljno točko Osvobodilne fronte, ki govori o tem, kako naj revolucija preoblikuje slovenski narodni značaj in ustvari aktivno slovenstvo. Ko ne bi bilo

Josipu Vidmarju (zaradi njegovih let?) ušlo, da sem tisto točko predlagal jaz, Edvard Kocbek, bi jo vsi verjetno pripisali onemu drugemu Edvardu, namreč Kardelju. Ampak Kardelj, ta »večkrat slabi Slovenec«, kot je rekel pravkar umrli Bojan Štih — bi bil takrat kvečjemu predlagal kakšno aktivno sovjetstvo. Tisto točko sem torej predlagal jaz in zdaj sprašujem Plenum: se je našel med vami — in kaj vse je v Plenumu predstavljeno, od vrha Partije do škofovstva — kdo, en sam plenumaš, ki bi bil izrekel priznalno besedo Kocbeku za tisto znamenito točko, v imenu katere ste se nekaj dni lepo imeli v hotelu Toplice na Bledu? Stara štorija se torej nadaljuje: jaz sem nalival na mizi Osvobodilne fronte, Partija pa je pila.

Poslušal sem, kaj ste govorili. Imam sledeče pripombe:

1. Francetu Popitu: Ti si za pluralnost, kot si rekel. Jaz pa sem naprej za pluralizem.
2. Josipu Vidmarju: Praviš, da smo Slovenci po zaslugi revolucije med najbolj prebujenimi narodi sveta. Ampak če je to okrog nas prebujenost, kakšna šele mora biti zaspčnost!
3. Vekoslavu Grmiču: Praviš, da današnji Cerkvi v njeni težnji po ljudskem daje ton poljski katolicizem. Pa veš, da ga kljub svoji naprednosti imam rajši od tvojega?
4. Jožetu Smoletu: Josipu Vidmarju si zapel čudovito hvalnico, skoraj pogrebno neokusno. Škoda, da mu nisi pripisal še avtorstva 4. točke ...

EDVARD KOCBEK

Petnajsti literarni natečaj »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi poljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1986. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.

3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavec, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

4. Na razpolago so sledeče nagrade:

za črtico ali novelo:

prva nagrada	150.000 lir
druga nagrada	100.000 lir
tretja nagrada	50.000 lir

za ciklus pesmi:

prva nagrada	100.000 lir
--------------	-------------

druga nagrada	50.000 lir
tretja nagrada	30.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1987. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.

zasme hindobrovoljo zasme

»Ste imeli kdaj nesrečo z avtom?«
»Da, enkrat samkrat in to takrat, ko sem pobral avtostoparko.«
»In kaj se je tedaj zgodilo?«
»Oženil sem se z njo.«

Neka občudovalka Fernandela je nekega dne občudujoče rekla:
»Kako čudovite zobe imate!«
»Da,« je rekel igralec, »jaz imam rad, da je pri meni vse v redu.«

V Rimu je neko očarujoče dekle iskalo službo. Industrijalec jo je vprašal:
»Znate kak jezik?«
»Da, angleško dobro, francosko tudi in špansko tudi.«
»Znate stenografijo?«
»Steno ... no stenografije ne znam pisati, a govorim jo čisto gladko.«

Polica j zagleda moža, ki se guga po cesti, in reče:
»O, ste pijani?«
»Krasno!« zavpije mladenič. »In jaz tepec sem mislil, da sem začel šepati.«

»Moj mož, da malo več zasluži, nosi delo tudi domov. In vaš?«
»To bi bilo težko. On namreč snazi tirnice pri železnici.«

V domači nalogi o živalstvu je Darko napisal: Največja oblika živalstva je žirafa.

V nekem gradu se ustavijo turisti. Zelo star oskrbnik jim ga razkazuje. V šali eden izmed turistov vpraša:
»Pa je v gradu tudi kakšno strašilo?«
»Ne,« odvrne oskrbnik, »sem še kar samski.«

»Danes, dragi, sem prvič sama vozila avto.«
»In?«
»Ali hočeš, da ti opišem sama, ali bi rajši jutri bral v časopisu?«

Oče: »Kako je mogoče, da si dobil v šoli cvek?«
Sin: »Ah, nisem vedel, kje so Azori!«
Oče: »Prav ti je, drugič pa pazi na svoje stvari!«

»Imaš ti mene za popolnega idiota?« se je razhudil Polde.
»Nikakor ne,« ga potolaži Janez, »nihče ni popoln.«

Prijatelja se sprehajata po mestu in prvi pravi: »Obleka 45.000, hlače pa 5.000 ... Ti, tule pa ne moreš reči, da se vse draži!«
»Mislim da,« reče drugi, »veš to je čistilnica.«

Opolnoči se soproga odpravlja spat.
»Ali danes ne boš čakala, da se očka vrne iz gostilne?« vpraša hčerka.
»Nima smisla. Sem tako hripava, da komaj govorim.«

Polde sreča Lojzeta.
»Lojze, kaj bi ti naredil, če bi bil v Afriki in bi srečal leva?«
»Ja, zgrabil bi puško in ga ustrelil.«
»Ha, ha, kaj pa, če ne bi imel puške?«
»Potem bi ga zabodel z nožem.«
»Pa vzemiva, da tudi noža ne bi imel!«
»Potlej bi vzel kol in mu ga zabil v gobec.«
»Kaj pa, če ne bi imel kola?«
»Poslušaj, ti Polde, s kom pa ti pravzaprav držiš, z menoj ali z levom?«

Direktor jetnišnice pokliče zapornika Rudija:
»Pred štirimi leti si si dal izrezati mandlje, pred dvema letoma slepič, pred enim letom so ti izrezali tvor. Zdaj spet govoriš o bolni revmatski nogi. Slišiš, če misliš, da boš takole po koščkih odhajal od nas, se motiš!«

Profesor na liceju predava o Aristotelu: Nenadoma se ustavi, pogleda po razredu in reče:
»Če bi vi, fantje, tamle zadaj hoteli ljubeznivo molčati kakor študentje v sredi, ki berejo revije in športne časopise, bi tile v prvih vrstah nemoteno lahko spali.«

Neka dobra gospa je darovala obnove čevlje siromaku. Mož jo gleda, gre s prstom skozi luknje v podplatih in reče:
»Pa vendar ne mislite, gospa, da bom tole nosil?«
»Oh, kakšne kaprice pa imate. Moj ubogi mož jih je nosil prav do smrti.«
»Gospa, potem je pa res ravno pravi čas umrl.«

Listnica uprave

PODPORNE NAROČNINE

Franc Šegula, Koroška, 30.000 lir
Jože Jamnik, Ljubljana, 25.000
Grazia Gerdoj, 35.000
Misgr. Lojze Škerl, 50.000.

DAR V SPOMIN

Družina Rebulina namesto cvetja na grob Andreja Maverja 50.000 lir za Mladiko.

DRUGI DAROVI

NN ob koncertu Bernarde Fink 100 tisoč lir za Društvo slovenskih izobražencev.

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!